

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ:

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ
ΑΓΓ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ
Μ. ΔΑΜΙΡΑΛΗΣ
Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ
ΔΙΑΛΕΧΤΗ ΖΕΥΓΩΛΗ
ΓΙΑΝΝ. ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ
ΑΥΡΑ ΝΕΛΛΗ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ
ΓΑΛ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ
ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ
ΓΙΑΝΝ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ
Γ. Π. ΡΟΥΣΣΟΣ
ΑΛ. Μ. ΛΙΔΩΡΙΚΗΣ
Σ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

<p>“ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ,” ΟΔΟΣ ΔΑΙΔΑΛΟΥ 10 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΜΙΧ. ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ Γ.ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ</p>	<p>ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: ΕΤΗΣΙΑ 50 ΔΡΧ. » ΕΞΑΜΗΝΗ 30 »</p> <hr/> <p>ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ</p>
---	--

Η ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ - ΜΑΛΑΜΟΥ
 (ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ)

Ἐκκυκλοφόρησε τὸ νέο της βιβλίον μὲ τὸν τὸν τίτλον

ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΨΥΧΕΣ

*Οἱ ὠραιότερες σελίδες ποὺ γράφτηκαν
 ἀπὸ γυναῖκα καὶ γιὰ τὴ γυναῖκα*

ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 22

ΛΙΑΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ ΕΠΑΝΕΚΔΙΔΕΤΑΙ

Η “ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ,,

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΗΡ. ΜΑΛΛΩΣΗΣ

Ὁ Ἄσος καὶ Βος τόμος τοῦ

“ΞΕΚΙΝΗΜΑΤΟΣ,,

Πωλοῦνται στὰ γραφεῖα μας βιβλιοδετημένοι
 ἕκαστος δρχ. 100

ΜΑΤΙΝΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΥ
 ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ - ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

ΚΑΡΟΡΗ 12
 ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΕΙΡΗΝΗΝ
 10 - 1 & 4¹/₂ - 7

**ΔΕΛΤΙΟΝ
 ΒΙΒΛΙΩΝ**

”Ανθη Στεναγμῶν

Νύχτα βαθειά, θλιμένος οὐρανός,
 Ἄναστερη ζωή, στόχασες μαῦρες,
 Ἄ τὰ σύμπαντα ἕνας κόσμος, σκοτεινός,
 Ὁ μπάτης, ὄχι πλιά, οἱ δροσοβολιές καὶ οἱ αὔρες.

Μαρτύρια γεμάτη θάλασσα, ἄχ, ἐσύ !
 Στεριές στὰ βογγητὰ καὶ στὶς λαχτάρεις,
 Σφιχτοδεμένοι μόνον οἱ κισσοί,
 Στὰ μυρολόγια, στὰ βιολιά καὶ στὶς κιθάρεις.

Μιά πεθαμένη πεταλούδα, κρύα, ἐκεῖ,
 Στὰ φύλλα ἑνὸς βιβλίου, κάποια ἀνθάκια,
 Παράπονα ποὺ πήρε ἡ ἀνεμικὴ
 Φόρα, τοῦ χινοπώρου τὰ φαρμάκια.

Κι’ οἱ πίκρες ὅλες τῆς ζωῆς, μὴδ’ ὅσο αὐτὰ
 Τὰ μικροπράγματα, ἔτσι φυλαγμένα,
 Λησμονημένα σ’ ἕνα χάος μέσα ρηχτὰ,
 Ποῦ νὰ μὴν ξεχωρίζει πλιά κανένα.

Κι’ ὅμως, ὅλα μαζί ἕνας σπαραγμός,
 Τῶν ξέφυλλων κλαδιῶν τίποτε ὁ θρήνος,
 Τοῦ ὠκεανοῦ τοῦ ἀξέσπαστου ὁ κυματισμός,
 Σὰν τὴν βαθειά μας ἀλαλιά, μόνον ἐκεῖνος !...

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ἡ Τσιγγάνα

Τυχοδιώχτης στην Μπρεζιλία,
κυνηγός στην Ἀφρική,
μιὰ Τσιγγάνα με τὰ ζιλλια
κι' ὄλο χόρευέ μου ἐκεῖ.

Φεύγω, φτάνω στὰ Παρίσια
βροχερὴ μιὰ Κυριακή,
Κι' ἡ Τσιγγάνα, νά σου τ' ἴσια,
καὶ μοῦ χόρευε κι' ἐκεῖ.

Στῆς Ἀθήνας μιὰ ταβέρνα
ποῦρθα, «μπρούσικο ἢ ρακί,
Κάπελα, ὅτι θέλεις κέρνα·
μεθυσμέν' οἱ νηστικοὶ !..»

Τρέχει τὸ πιοτὸ σὰν κρήνη
κι' ἡ σαρδέλα ὀρεχτική·
γάμπ' ἀστράφτει, γάμπα σβύνει,
κι' ἡ Τσιγγάνα ἦταν κι' ἐκεῖ.

Κι' εἶπ', ἂν πάω σὲ μοναστήρι,
(ξόρια θέλ' ἡ ξωτική!)
ἀσκητῆς χωρὶς ποτήρι,
ἄφευχτα ξεφεύγω ἐκεῖ.

Θρησκὸς εἶμαι, ἅ! ὄλα κι' ὄλα!
νήστια, ἀγρύπνιες, προσευκή·
μὰ ἡ Τσιγγάνα μου ἡ μαριόλα,
πάλι χόρευέ μου ἐκεῖ.

Μπάρκα! λέω. Καὶ νὰ τοῦ πλάτου
οἱ ἀλμπατρὸς οἱ ἐρημικδί...
Κι' ἡ Τσιγγάνα, στοῦ κυμάτου
τὴν κορφή χορεύει ἐκεῖ.

Σκέφτηκα : Στοὺς πάγους δράμε,
ποῦναι ἢ νύχτα ἢ πολικὴ!
Κι' ἡ Τσιγγάνα μοῦπε, « Νά με !
Καὶ μοῦ χόρευε κι' ἐκεῖ.

Καὶ πετῶ ψηλὰ πρὸς τᾶστρα,
τ' ἄδειο χάος ποῦ κατοικεῖ·
Κι' ἡ Τσιγγάνα, ἀναγελάστρα,
χόρευέ μου στ' ἄστρα ἐκεῖ.

Ἄ! Καράμπα ! Κράζω μέσα
μου ἄς κλειστῶ ὡς σὲ φυλακὴ!
Κι' ἡ Τσιγγάνα — φῶς κι' ἀνέσα!
τώρα μοῦ χορεύει ἐκεῖ!

—«Ὡς πότε ἓνα τέτοιο κρῖμα,
τρέλλα, λέω της, μανιακὴ!»
Κι' ἡ Τσιγγάνα, ἂν μπῆς στὸ μνήμα,
θὰ χορεύω σου κι' ἐκεῖ!»

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

(Μίμηση)

Στὴ γιαβουκλοῦ Νέα Κοκκινιά,
Χτές πάλι ἐγίνη μακελειό.
Στοῦ καρπαζιὰν τὸ οὐζοπωλειό.
Γιὰ μιὰν ἀρμένισα συμυριά.

Καρσιὸς ἓν' ἄλλο μαγαζὶ
Παράγκα, ἐφέντη μου Γαζῆ,
Σκοτώσαν τὸν Καρά-Ὀρμά
Μ' ἓνα κομμάτι μπαστουρμά.

Ἀπ' τὸν ντερσέκι ἓνα ἀμανέ
Τζάνουμ, ἀκούω στὸν καφφενέ.
Ἀμὰν γιαβροῦμ κ' εἶχαμαν ἔ!..
Βάϊ, τζελεμπὴ μου, Κουνενέ!..

Μ. ΔΑΜΙΡΑΛΗΣ

Τὸ 'Αφεντικό

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, δηλαδὴ ἔδῳ καὶ τριάντα χρόνια, ἤμουν ὑπάλληλος στὸ Πόρτ-Σάιτ, στὸ μαγαζὶ ἑνὸς Κεφαλωνίτη. Ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ, πουλούσαμε στοὺς ἀραπάδες ὅλες τὶς ἀχρηστες παλητασαρίες ποὺ ἡ Εὐρώπη δὲν καταδεχόταν πειά. Νὰ περιγράψω τι εἶχε ἀπὸ τὸ μαγαζὶ, θὰ ἦταν κόπος ἀδικός. Ρεντιγκότες τοῦ 1860, παπούτσια μὲ λάστιχα, κολάρα ἀπὸ τζελατίνα, κρινολίνα ἀπὸ ταφτά, κάλτσες γυναικειῶν γαλάζιες, κοστούμια ἀγγλῶν κυνηγῶν, τῆς βικτωριανῆς ἐποχῆς. "Ὅ, τι ἤθελε ἐπιθυμήσει ἡ καρδιά σου, ὅ, τι ἤθελε ἀρπάξει ἡ πιὸ ξαναμένη φαντασία, βρισκόταν στὸ μαγαζὶ τοῦ Γεράσιμου Γερασιμάτου. Ἐξὸν ἀπὸ σύγχρονα πράματα.

Γιὰ νὰ ξεσκονίσουμε μόνο ἐκεῖνη τὴν ἀπέραντη ἀποθήκη, ἐφτύναμε κάθε μέρα αἶμα. Καὶ ὕστερα, ἡ πούληση ἦταν δύσκολη. Ὁ ἀράπης εἶναι φιλύποπος, σπαγγοραμένος, καὶ πρέπει νὰ καβγαδιαστεῖς μαζί του, νὰ φωνάξεις, νὰ βγάλεις τὸ λαρύγγι σου, ὡς νὰ τὸν καταφέρεις ν' ἀνοίξει τὸ πουγγὶ του. Μὰ ἦταν τότε τὰ ὄμορφα χρόνια. Ἦμουν παιδὶ εἰκοσάχρονο, γεμᾶτο δύναμη, ὄρεξη, νιάτα. Καὶ σὰν ὕστερ' ἀπὸ δεκαπέντε ὄρες δουλειά, ἔπεφτα στὸ στρῶμα, ὁ ὕπνος μὲ ἀραπαζε σὰ μολύβι. Τὴν ἄλλη μέρα, ξυπνοῦσα φρέσκος, κεφᾶτος, ἔτοιμος γιὰ δουλειά, γιὰ σκυλία δουλειά.

Κάθε πρωὶ, στὶς ἑπτὰ, ὁ ἀφεντικός μου ἔμπαινε στὸ μαγαζὶ, δὲν εἶχε σπῆτι. Τὸ κρεββάτι του τῶχε στημένο, πίσω στὸ παραμάγαζο, σὲ μιὰ τρύπα ἀπὸ δυὸ κάμαρες ποὺ ἔβλεπαν σ' ἕνα βρώμικο δρομάκι τοῦ ἀράπικου μαχαλά. Μὰ σπάνια κοιμόταν στὸ μαγαζὶ. Εἶχε στὴν πόλη ἐρωμένες, καὶ περνοῦσε τὴ νύχτα στὴν ἀγκαλιά τους.

Μὲ τὸν ἐρχομὸ του, τὸ πρωῖνὸ κέφι, τὰ γέλοια, τὰ τραγούδια μας, καβόντανε σὰν μὲ μαχαῖρι. Καθέννας λούφαζε, στὴ γωνιά του, καὶ περιμέναμε τὴ μπόρα ποὺ δὲν ἀργοῦσε νὰ ξεσπάσει. Προχωροῦσε ἀργά, σκυφτός, μὲ πόδια τρεμάμενα, κουνώντας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μὲ τὸ ὑποπιτὸ ἀποπληχτικὸ του μάτι. Σὰν ἔφτανε στὸ γραφεῖο, ποὺ ἦταν στὸ βάθος τοῦ μαγαζιοῦ, ἔβγαζε τὸν παναμᾶ του καὶ τὸν κρέμαγε σ' ἕνα καρφὶ τοῦ τοίχου. Μὰ κάθε πρωὶ τὸ καρφὶ ἦταν βγαλμένο, ἀπὸ κάποιο πονηρὸ χέρι.

Ὁ γέρος δὲν τῶβλεπε. Τὸ κορμί του, καμπουριασμένο ἀπὸ τὶς καταχρήσεις καὶ σαπισμένο ἀπ' τὸ γονόκοκο καὶ τὴ σπειροχαίτη, δὲ μποροῦσε νὰ τεντωθεῖ. Ψηλαφώντας ἐπρότεινε τὸ χέρι του μὲ τὸ καπέλλο, πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἔπρεπε νὰ βρίσκονταν τὸ καρφὶ. Καὶ ὅταν τὸ καπέλλο, μὴν ἀπαντώντας στήριγμα ἔπεφτε στὸ πάτωμα, ὁ θυμὸς του ξέσπαγε σὲ βρῖσιες ἀκατονόμαστες :

— Ποιὸς γυιὸς σκύλας, ποιὸς σπόρος σκρόφας ἔβγαλε πάλι τὸ καρφὶ, ποὺ νὰ ἔμπει ὁ διάολος μέσα του;

Ἐμεῖς κρυβόμαστε πίσω ἀπὸ τὰ τραπέζια καὶ κρυφογελοῦσαμε. Γιατὶ κατὰ βάθος ὁ τρελλὸς αὐτὸς φωνακλᾶς ἦταν ἄνθρωπος ἀγαθὸς ποὺ κακὸ δὲν ἔκανε σὲ κανέναν.

Ἀργά, τὸ μεσημεράκι, ἔβγαине μπροστὰ στὸ μαγαζὶ του, καὶ ἔλιαζε τὰ μισοπαράλυτα ποδάριο του. Ἡ πολυτάραχη ζωὴ του, γεμάτη ἡδονὴ καὶ ἀφροδισιασμό, τοῦ εἶχε ξεκάνει τέλεια τὰ νεῦρα καὶ τὸ λογικόν. Ἦταν στιγμὲς ποὺ ἔμενε χαβνωμένος μὲ μάτι νεκρὸ καὶ ἀνέκφραστο, καὶ ὄρες ποὺ ὁ θυμὸς τὸν ἔσερνε σὲ μιὰ ἀποτρόπαιη παράκρουση. Οὕρλιαζε, φώναζε, χτυπιόταν, καὶ στὸ τέλος ἔπεφτε σὲ μιὰ ὕφεση γεμάτη στεναγμοὺς καὶ λόξιγκες.

Καθόταν ὄρες στὸν ἥλιο, καὶ ἔφτυνε, ἔφτυνε διαρκῶς. Τὸ πεζοδρομιο γέμιζε ἐμπρὸς του ἀπὸ τὶς συχαμερὲς ροχάλες. Καὶ ὕστερα, σὰν σὲ παραλήρημα, κάτι μουρμούριζε, κάτι μισολογοῦσε, καὶ διασκέδαζε μόνος του μὲ τὸν ἑαυτὸ του.

Σὰν ἔμπαινε στὸ μαγαζὶ καμμιὰ γυναίκα, γινόταν ἄλλος ἄνθρωπος. Σηκωνόταν, τὴν περιποιόταν ὁ ἴδιος, τὴν περιτριγύριζε, προσπαθοῦσε νὰ τὴ στριμώξει κατὰ τὸ γραφεῖο του, νὰ τὴ σπρώξει κατὰ τὸ παραμάγαζο. Οἱ ἀραπίνες γελοῦσαν μὲ τὰ κινήματά του, καὶ πολλὲς φορὲς δεχόντανε ξεδιάντροπα τὰ χάρδια του. Ὅταν ἐκλεινε καμμιὰ παστρικά στὴν κάμαρά του, μαζεβόμαστε ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ ἀκούγαμε τὸ βογγητό του καὶ τὶς βρῖσιες τῆς γυναίκας ποὺ δὲν ἀνεχόταν τὶς περιεργές διαστροφές του. Καὶ ὕστερα ἔβγαине τέλεια τσακισμένος, σερόνταν ἀψυχος καὶ ἀνόητος ὡς τὸ πεζοδρομιο, καὶ τὸ γέμιζε ροχάλες.

Συγγενῆ καὶ φίλο δὲν εἶχε στὸ Πόρτ-Σάιτ. Λέγαν πῶς στὴν Κεφαλονιά βρισκότανε κάτι ξαδέρφια του, κάτι ἀνήψια. Μὰ ἴσως δὲν τᾶχε καλὰ μαζί τους, γιατί ποτε δὲν μιλοῦσε γιὰ τὴ πατρίδα καὶ τὴ ζωὴ τῆς.

— Μόνος στὸν κόσμον ζῶ, ἔλεγε καμμιὰ φορὰ, ποὺ τὸ μυαλό του ἦταν κάπως ξεκάθαρο. Τὶ γυρεύω ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; Φίλο δὲν εἶχα ποτέ, γυναίκα δὲν ἀγάπησα. Τὴ ζωὴ ὅμως τὴνε γλέντησα καλλίτερο ἀπ' ὅλους!

Τὸ μαγαζὶ δούλευε καλά. Σὰν ἐρχόταν μάλιστα τὸ μπαϊράμι, ἐκόβαμε μονέδα. Ὅλοι στὸ Πόρτ-Σάιτ λέγαν πὼς ὁ ἀφεντικός μου ἦταν πολὺ πλούσιος ἄνθρωπος. Μόνο στὸ Κρεντί Ἐξυπνὸν εἶχε κατάθεση ὀχτὼ χιλιάδες λίρες, χάρια τὰ δρόλογα—δάνεια τοῦ Κράτους, μετοχές τοῦ Σουέζ, ράντες, γαλλικὲς πού εἶχε κλειδωμένα στὴ βαρεῖα κάσα τοῦ μαγαζιοῦ. Μὰ σὰ βέρος Κεφαλονίτης, ζοῦσε μίξερα καὶ καρμίκια, πάντα κακοντυμένος, βρώμικος καὶ πεινασμένος, στὶς δυὸ ἀνήλιαγες κάμαρες τοῦ παραμάγαζου.

Τὸ μόνο ἔξοδό του ἦταν οἱ γυναῖκες. Ἐκεῖ τὰ σκόρπαγε ἀμέτροτα καὶ παράλογα γὰρ νὰ χορτάσει τὰ λάγνα γερατεῖά του. Κάθε τόσο οἱ μεσίτρες τοῦ Πόρτ-Σάιτ ἐρχόντανε νὰ τοῦ προξενέσουν ὅ,τι καινούργιο κομμάτι ξεπρόβαλε στὸ ἐμπόριο τῆς σάρκας. Τὶς ἔκλεινε στὴν κάμαρά του, κι' ἄρχιζαν μὲ χαμηλὴ φωνὴ ἀτέλειωτα παζαρλίκια στὴν τιμὴ καὶ τὶς λεπτομέρειες. Δὲν ἄφινε καμμιά. Ρωμῆς δούλες ξεμυαλισμένες ἀπὸ τοὺς σωματέμπορους, θεατρίνες φραντσέζες πού πουλοῦσαν τὸ κορμί τους ἀρίστους οὐγγαρέζες τῶν καφέ-ἀμάν, ἐβραϊσες κρυφές πού παριστάναν τὴν «κυρία», καὶ ὅ,τι ἄλλο φροῦτο ξέπεφτε στὴν πόλη ἀφτῆς τῆς διαμετακόμησης τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν τυχοδιωχτῶν. Μὰ ἡ ἀδυναμία του ἦταν οἱ ἀραπίνες, τὰ μικρὰ ἄγουρα κορίτσια, μὲ τὸ ἀγορίστικο ἀνήθο κορμί. Εἶχε μεσίτρες ἰδιαιτέρες πού φερμάραν ἐπίτηδες γι' αὐτὸν τὰ τρυφεροῦδια τῶν μίξερων μαχαλάδων. Καὶ ὅταν τοῦ φέρναν κανένα κελεποῦρι, πλήρωνε καλὰ· πλήρωνε τόσο πού νὰ βουλῶσει τὸ στόμα τῶν γονιῶν. Γιατὶ τὶς περισσότερες φορές, οἱ μικρὲς γύριζαν τσακισμένες ἀπὸ τὰ παραξένα χάρια του, ἀλαλιασμένες καὶ μισότρελλες ἀπὸ τοὺς ἀφύσικους ἀφροδισιασμούς του.

Τὸ μαγαζὶ τὸ εἶχε ἀφίσει στὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου. Ἐξὸν ἀπὸ τὶς βρωμοδουλιές μὲ τὶς ἐκμυαλιστρες, δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ συζητήσει ἄλλη ἐμπορικὴ ὑπόθεση. Μὰ ἦταν τυχερός. Ἀπὸ χρόνια εἶχε ἕναν ὑπάλληλο, τὸ Διονύση πού δειχνόταν σκυλὶ μονάχο στὴ δουλειά. Αὐτὸς κρατοῦσε τὸ μαγαζὶ, ἔκανε τὶς παραγγελίες, πλήρωνε τὰ τιμολόγια, καὶ ἔγραφε τὰ κατὰστιχα. Κάθε βράδυ, μονάχα ἔδινε ταμεῖο στὸ γέρο. Κι' αὐτὸς δὲν τοῦ μιλοῦσε ποτέ, παρ' ὅλο ὅτι ἦταν πειὰ χαμένος ξεκούτης, καταλάβαινε πὼς ὁ Διονύσης διαφάντεβε καλὰ τὸ μαγαζὶ. Ἀφτὸν δὲν τὸν ἔβριζε ποτέ. Μὰ σὰν Κεφαλονίτης σκύλος πού ἦταν, δὲν τοῦπε οὔτε μιὰ φορὰ καλὸ λόγο. Καὶ δούλεβε ὁ Διονύσης, διοικοῦσε ἕνα μαγαζὶ ὀλόκληρο σὰ νὰ ἦταν δικό του. Εὐπνοῦσε πρῶτος καὶ κοιμόταν τελευταῖος. Κυριακὴ, γιορτὴ δὲν ὑπῆρχε γι' αὐτὸν, οὔτε κρασί, οὔτε φίλος, οὔτε γυναῖκα. Κι' ὅλ' αὐτὰ γιὰ πέντε λίρες τὸ μῆνα.

Ἦρθε τὸ καλοκαῖρι, κι' οἱ δρόμοι τοῦ Πόρτ-Σάιτ ἀναψαν. Μέσα στὴ φοβερὴ ζέστη, ἡ δουλειὰ ἦτανε μαρτύριο. Στὸ σκοτεινὸ κι' ἀνάερο μαγαζὶ, μάταια παλέβαν τὰ πλεμόνια μας ν' ἀγασάνουν μιὰ δροσερὴ πνοή. Κολυμπούσαμε ὀλημερίς στὸν ἰδρώτα μας, καὶ τὴ νύχτα, ἡ κουφόβραση καθόταν σὰ βραχνᾶς ἀπὸ κουρασμένο στῆθος μας.

Ἐκεῖνος πού ὑπόφερε περισσότερο ἀπ' ὅλους ἦταν ὁ Διονύσης. Εἶχε χλωμιάνει, καὶ τὰ ἰδρωμένα χέρια του ἔκαιγαν τ' ἀπομεινόμερο. Φαίνεται πὼς τὸν χτύπησε κάποιο ρεῦμα, γιατί ἄρχισε νὰ βήχει. Δὲν παρονοιοῦταν ὅμως γιὰ τὴν ἀρρώστεια του. Ἦταν μικροαδιαθεσία πού θὰ τὴν περνοῦσε στὸ πόδι. Καὶ δούλεβε ὅπως πάντα.

Μιὰ νύχτα, κατάλαβα πάνω στὸν ὕπνο μου κάποιον νὰ μὲ σκουντᾷ.

— Τί εἶναι ; ρωτῶ, ἀγουροξυπνημένος.

— Γιὰ τὸ Θεό ! Ἄναψε γρήγορα τὸ φῶς !

Ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ Διονύση, πού κοιμόταν κοντὰ μου. Βοῆκα τὰ σπύρτα κάτω ἀπ' τὸ μαξιλάρι μου, καὶ ἀναψα τὸ σπερματσέτο καὶ στὴν τρεμάμενη φλόγα εἶδα τὸ Διονύση καθιστὸ στὸ κρεβάτι του, νὰ βήχει, καὶ νὰ φτύνει αἷμα σ' ἕνα μαντύλι.

Τρομαγμένος ἐξύπνησα ὅλους τοὺς ἄλλους. Μὰ τί νὰ κάνουμε ; Μέσα στὴ σαστιμάρα τοῦ ξυπνήματος δὲ μπορούσαμε νὰ νοιώσουμε τίποτα. Γιὰ μιὰ στιγμή θυμήθηκα ὅτι θπέναντί μας καθότανε ἕνας γιατρός, ὁ Ντοκτὲρ Λωρανσύ. Φόρεσα βιαστικὰ τὸ παντελόνι καὶ τὰ παπούτσια μου, καὶ τὸν εἰδοποίησα νάρθει γρήγορα.

Ὁ Ντοκτὲρ Λωρανσύ, ἦταν ἕνας πενηντάρης Γάλλος, ἀγαθός, ροδοκόκκινος μὲ γκριζὰ κατεβαστὰ μουστάκια. Ἦρθε ἀμέσως κοντὰ στὸν ἄρρωστο, τὸν ἠσύχασε καὶ διάταξε ἀκνησία καὶ πάγο στὸ στῆθος.

Σὰν τὸ ἄλλο πρωῖ, γυρνώντας ἀπὸ τὶς ἐρωμένες του, ὁ ἀφεντικός ἔμαθε τὴν ἀρρώστεια τοῦ Διονύση, κατέβασε τὰ μοῦτρα του δυὸ πῆγες.

— Ἀρρώστησε αὐτὸ τὸ μόμολο ; εἶπε... Φτοῦ, νὰ ἔμπει ὁ διάολος μέσα του. Μήπως ἐγώ ; Μὰ εἶμαι γέρος ἄνθρωπος ! Δὲ μὲ βολεῖ νὰ κάνω τέτοιες δουλιές !

Ὅλο τὸ πρωῖ, μουρμουροῖζε, ἔφτυνε, βλαστημοῦσε «τὸν ἄτιμο τὸ Θεὸ πού τοῦ χτίκιασε τὸ καλλίτερο παιδί τοῦ μαγαζιοῦ».

Τὸ μεσημέρι ἦρθε πάλι ὁ γιατρός, κι' ἐξέτασε τὸν ἄρρωστο μὲ τὴν ἡσυχία του.

— Δὲν εἶναι τίποτα σοβαρό, εἶπε. Μόνο πρέπει νὰ πᾶς γιὰ δυὸ-τρεῖς μῆνες στὸ χωριό σου, στὴν ὁμορφὴ Κεφαλονιά. Νὰ μὴν κουράζεσαι, καὶ νὰ τρώς πολὺ. Θὰ γίνεις καλὰ· στὸ ἐγγυῶμαι.

Δέν θά πᾶς πουθενά, εἶπε τ' ἀφεντικό στὸν ἄρρωστο. Δέν ἔχεις τίποτα! Τί νὰ κάνεις στὴν Κεφαλωνιά! Θ' ἀφίσεις τὸ μαγαζὶ σὰ καλὰ καθούμενα;

Ἄδικα ὁ Διονύσης τὸν παρακάλεσε, τοῦ κλάφτηκε πὸς θά χτυκιάσει, θά πεθάνει. Ὁ κακοκέφαλος γέρος δὲν ἄκουγε τίποτα. Ἄρνήθηκε ὀρθά—κοφτὰ νὰ δώσει ἄδεια γιὰ τὸ ταξίδι, καὶ τὸ κυριώτερο: χρήματα.

Ὁ ἄρρωστος, ἀπελπισμένος, πῆγε καὶ εἶπε τὸν καϋμό του στὸ γιατρό. Κι' ὁ Ντοκτὲρ Λωρανσύ ἔβγαλε τὸ πορτοφόλι του καὶ ἔδωσε στὸ Διονύση εἴκοσι λίρες.

—Πήγαινε παιδί μου, τοῦ εἶπε στὴν Πατρίδα σου, καὶ ξεκουράσου τρεῖς μῆνες. Καὶ κατόπι σὰν γυρίσεις, ἔλα κατ' εὐθείαν σὲ μένα. Σὲ παίρνω ἐγὼ ὑπάλληλό μου.

Ὁ Διονύσης ἔφυγε χωρὶς νὰ χαιρετήσει τ' ἀφεντικό. Καὶ σὰν ὁ γέρος τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὸ ἔμαθε τὰ καθέκαστα χόλιασε, ἀφρισμένος ἀπὸ λύσσα, ἄνοιξε τὸ μεσινὸ συρτάρι τοῦ γραφείου του. Ἐκεῖ μέσα βρισκογταν λογιῆς-λογιῆς φονικά ὄργανα. Διάλεξε ἓνα χαντζάρι, πελώριο, τρομερὸ καὶ σκοουριασμένο, καὶ κρατώντας το στὸ χέρι βγήκε στὴν πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ. Κι' ἀπὸ κεῖ ἄρχισε νὰ οὐρλιάζει, νὰ βλαστημάει, ν' ἀφρίζει, ἀπειλώντας τὸν ντοκτὲρ Λωρανσύ, πὸς θά τοῦ βγάλει τ' ἄντερα, ἐπειδὴ τοῦ ξεμνάρισε τὸν καλλίτερό του ὑπάλληλο.

Αὐτὴ ἡ ἱστορία βάσταξε μῆνες. Κάθε πρωτὸ, ὁ Γερασιμάτος κουνώντας τὴ χαντζάρα φοβέριζε τὸ γιατρό. Ὁ Λωρανσύ, ἔβγαινε στὸ παράθυρο καὶ γελοῦσε μὲ τὰ καμώματα τοῦ τρελλοῦ. Κι' οἱ ἀραπάδες μαζεμένοι ἀπὸ τὸ σαματᾶ, κρατοῦσαν σιγόντιο μὲ τὶς ἀναρροές φωνές τους, καὶ χοροπηδοῦσαν σὲ ὑστερικὸ ἐνθουσιασμό.

Σιγὰ - σιγὰ τοῦ πέρασε κι' αὐτὴ ἡ λόξα. Μὴ μπορόντας νὰ διαφεντεύει τὸ μαγαζὶ ἔβαλ' ἐμένα προϊστάμενο. Μὰ ἐγὼ δὲν ἤμουν δειλὸς σὰν τὸν Διονύση. Ἦξερα τί ἤθελα, καὶ καταλάβαινα τί μπορούσα νὰ κάνω. Ἐξ ἄλλου ὁ ἀφεντικός εἶχε ξεπέσει πολὺ. Τὸ μάτι του ἔσβυσε τέλεια πειά, καὶ μὲ κόπο σερόνταν ὡς τὴν πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ, νὰ λιάσει τὸ σκεβρωμένο κορμί του.

Μιά μέρα, ἔπεσε στὸ κρεβάτι γιὰ καλὰ. Τὰ πόδια του πρᾶλυσαν ὀλότελα, καὶ δὲ μπορούσε νὰ κρατήσει τὸ νερό του. Φώναξα τὸν ντοκτὲρ Λωρανσύ, πού ἦρθε ὅπως πάντα γελαστός καὶ ροδοκόκκινος.

Τὸν ἐξέτασε καλὰ, καὶ κούνησε τὸ κεφάλι του.

—Δέν εἶναι γιὰ ζωὴ, μοῦ εἶπε. Θὰ φυτοζωήσει ἔτσι, ἴσως δύο, ἴσως τρεῖς μῆνες. Δέν ἔχει συγγενεῖς ἐδῶ;

—Οὔτε ἓνα.

—Δέν σᾶς συσταίνω νὰ τὸν πᾶτε στὸ Νοσοκομεῖο. Πάντως, πάρτε του μιὰ νοσοκόμα...

Τὸν ἐταχτοποίησα ὅπως - ὅπως στὴ μικρὴ ἀνήλιαγη κάμαρα, καὶ βρῆκα μιὰ ὑπέρτρια, εἶδος νοσοκόμα, γιὰ νὰ τὸν περιποιεῖται. Ἦταν ἓνα κοριτάκι ἀπὸ τὴν Κάρπαθο, ὡς εἴκοσι χρονῶν, ἀπραγο καὶ φοβισμένο, τὸν λάτρευε ὅσο μπορούσε, τὸν τάιζε, τὸν πότιζε, τρῶ ἄλλαζε τὰ σεντόνια πού τὰ βρώμιζε διαρκῶς μὲ τὶς ἀκαθαρσίες του.

Αὐτός, τὶς περισσότερες ὥρες κοίτονταν στὸ κρεβάτι μισοαναίσθητος, μὲ γλαρωμένο μάτι καὶ γλῶσσα μπερδεμένη. Φλυαροῦσε λόγια ἀνόητα καὶ ἀνακατωμένα, βογγοῦσε, καὶ γέμιζε τὰ σκεπάσματά του φτυσίματα. Ἦταν μιὰ συχαμάρα.

Μὰ σὰν ἔβγαινε ἀπὸ τὸ διανοητικὸ του λήθαργο, τὸ μάτι του ἔψαχνε μὲ βλέμμα ἀργὸ τὴν κάμαρα καὶ σταματοῦσε στὸ κορίτσι, πού κρατιόταν ντροπαλὸ καὶ μαζεμένο στὴ γωνιά του. Κάτι σαλιάριζε τὸ στόμα του, κάτι ψευτογελοῦσαν τὰ χάρδια του. Καὶ ξανάπεφτε στὴν ἀνοησία του.

Αὐτὴ ἡ ἱστορία βάστηξε κάμποσες ἡμέρες. Ὅταν ἄξαφνα, ἔδειξε κάποια καλλιτέρευση. Τὰ σύννεφα τοῦ λογικοῦ του ξεκαθάρισαν, ζωντάνεψε λιγάκι, ἄρχισε νὰ μιλάει. Ὅλοι χαρήκαμε, κπὶ νομίσαμε πὸς τὴ σκαπουλάρισε. Ὁ ντοκτὲρ Λωρανσύ, ὅμως, δὲν εἶχε τὴν ἴδια γνώμη.

—Μὴ σᾶς ξεγελοῦν αὐτὰ, εἶπε, εἶναι ὀργανισμὸς τελειωμένος, θά πεθάνει ὁπωςδήποτε.

Τὸν περιποιόμαστε ὅσο μπορούσαμε καλλίτερα. Μὰ τί λάτρα νὰ τοῦ κάνεις μέσα στὸ σκοτεινὸ παραμάγαζο, τὸ πνιγμένο στὴ λάβρα τοῦ Ἀφρικανικοῦ καλοκαιριοῦ;

Καὶ πιότερο ἀπ' ὅλους μας πάσκιζε ἡ μικρὴ Καρπαθιώτισσα. Μὲ τὸ συνερχομὸ του, οἱ ἰδιοτροπίες κι' οἱ ἀπαιτήσεις του γίνηκαν ἀπερίγραπτες. Ὅλο καὶ φώναζε, ὅλο τὴ ζητοῦσε, πότε νὰ τοῦ δώσει νερό, πότε νὰ τοῦ σιάξει τὰ στρώματα, πότε νὰ τοῦ ἀδιάσει τὸ μηχανήμα πού τοῦ εἶχαν βάλει γιὰ τὴν ἀκράτεια τῶν οὔρων. Λάγνος, ξεδιάντροπος, ἐπρότεινε τὴ γυμνὴ κοιλιά του σὰ χέρια τοῦ κοριτσιοῦ, ἔδειχνε τὸ μαραμένο ἀντρισματό του, μὲ χαμόγελο πονηρὸ καὶ χαλάνιζε σὰ γαργαλεμένος, ὅταν ἡ μικρὴ, κόκκινη καὶ ντροπιασμένη ἀναγκαζόταν ν' ἀκουμπήσει τὰ χέρια της στὸ παραλυμένο κορμί του.

Κι' ἄρχισε ἓνας πόλεμος, ἓνας συχαμερὸς πόλεμος ζωῆς

και θανάτου. Κάθε φορά που η νοσοκόμα έσκυβε πάνω στο κρεβάτι να τον σιάξει, να τον λατρέψει, τα μισοπαράλυτα χέρια του, δυναμωμένα από το δαίμονα δλόκληρης της ζήσης του, τινάζονταν ακράτητα, σπρωγμένα από υποσυνείδητες θύμησες όρμων. Την άρπαζε, την έσερνε πάνω του, μάλαζε τα στήθια της, έψαχνε γεμάτος λαχτάρα κάτω από τα φουστάνια. Η μικρή, ντροπιασμένη κι' όλοτελα άπραγη, δεν έβγαζε άχνα. Με σφιγμένα χείλια, πάλεβε άπελπισμένα να γλυτώσει από τα ξερά δάχτυλά του που μαρτυρούσαν τη σάρκα της. Και κλεινόταν στην κάμαρά της, ξεφτελισμένη, ξαναμένη από συχασιά, μη θέλοντας να δείξει σε κανένα το μαρτύριό της.

Όσο περνούσαν οι μέρες, τόσο το μισοπεθαμένο χτήνος έχανε κάθε λογική συγκράτηση. Τις αίσχρες χειρονομίες του τις συνώδευε με λόγια, με προκλήσεις κυνικές, με γέλοια παράφορα και ξεδιάντροπα που άλαλιάζαν τη μικρή νοσοκόμα. Πόσες φορές, μπαίνοντας άξαφνα στη ζεστή και βρώμικη κάμαρα, τη γλύτωσα από τα χέρια του που ό θάνατος τους έδινε την άκαμψία της άρπάγης! Μ' ευχαριστούσε μ' ένα ώχρό χαμόγελο, και λούφαζε σε μιá γωνιά άποκαμωμένη, ντροπιασμένη από το άσυχρό φανέρωμα του σεξουαλισμού στα άγνωρα μάτια της.

Φοβόμουνα πως μη βαστώντας αυτή την άηδία, θα τα παρατούσε όλα σύξυλα, θάπαιρνε των όματιών της. Μά ήταν μόνη κι' έρημη στο Πόρτ-Σάιτ. Δεν ήξερε που να πάει, τι να κάνει. Και με στωικότητα θυμαστή, καθόταν στην άσφιχτική κάμαρα, δίπλα στον τρελλό έτοιμοθάνατο, μέσα σ' ένα περιβάλλον όπου κάθε στιγμή της ήμέρας και της νύχτας, η εδαισθησία της, η φυλετική της άξιοπρέπεια, η παρθενική ντροπή της, δοκίμαζε ένα θανατερό έξευτελισμό.

Όσες στιγμές μ' άφινε η δουλειά έλεύθερο, έτρεχα στο παραμάγαζο. Προσπαθούσα να της κάνω καρδιά, να της δώσω κουράγιο. Της έλεγα άστεία, της κουβέντιαζα, έκανα ό,τι μπορούσα για να την κάνω να ξεχάσει για μιá στιγμή το μαρτύριό της. Τα άγριεμένα από την άπαφτη πάλη μάτια της μέρεβαν λιγάκι, και κάτι χαμογελούσε το χέλι της.

— Κουράγιο, της έλεγα. Κουράγιο, μικρή μου. Σε λίγες μέρες θα ψοφήσει, το παλιόσκυλο, και θα τελειώσουν τα βάσανά σου.

Με κυττούσε με θλίψη κι' άνησυχία.

— Θα τελειώσουν ή θ' αρχίσουν; Ποϋ θα πάω; Τι θα γίνω; Δεν άπαντούσε, συλλογισμένος. "Ηξερα πως ήταν έρημη και μόνη στον κόσμο αυτό. Στο Πόρτ-Σάιτ, την έφερε ένας ξάδεοφός της, ναυτικός, να της βρει καμμιá δουλειά: γιατί στο χωριό η φαμελιά της είχε ξε-

κληρίσει. Μοϋ την παράδωσε καθώς την ξεμπαρκάρυζε από το βαπόρι. Τον ήξερα, ήταν καλό παιδί.

— Πρόσεχέ την, μοϋ είπε. Στα χέρια σου την παραδίνω...

Κι' έφυγε, θερμαστής σ' ένα έγγλέζικο κάργκο που πήγαινε για το Βλαδιβοστόκ, στη Σιβηρία, στοϋ διαόλου τη μάννα. Ποιός ξαίρει πότε, και αν θα γυρνούσε! Στην πάλη που δίνει ό ξενητεμένος ρωμηός για το ψωμί, ανάμεσα σε ίσημερινό και πόλους ό άνθρωπος δε λογαριάζεται, το άτομο δεν πιάνει δεκάρα. Καθένας κυττάει τις πίκρες, τα βάσανά του, την πείνα του, και δεν συλλογιέται παρὰ τον έαυτό του. Θα θυμόταν ποτέ ό Καρπαθιώτης θερμαστής, που ξεροψηνόταν κολημένος σα μπιφτέκι στο καζάνι του βαποριού, ό μεροκαματιάρης που ώργωνε τα πέλαγα και τους ώκεανούς της οικουμένης για το ψωμί του, πως είχε μιá ξαδέρφισσα ύπηρέτρια στο Πόρτ-Σάιτ;...

Τι θα γινόταν αυτό το άπραγο πλάσμα σαν έφρευγε απ' το κρεβάτι του Γεράσιμου Γερασιμάτου; Πρέπει να ξέρει κανείς τα λιμάνια αυτά του διαμετακομιστικού έμπορίου, με τις τοβέρονες τους για τους διψασμένους ναυτικούς, τα μπορντέλα για τους άντρες που τριάντα και σαράντα μέρες στο καμίνι του Ίνδικού και της Έρυθράς Θάλασσας, ξεροπήθηκαν με την προσμονή μονάχα της γυναίκας. Πρέπει να έχει δεϊ τον ύπόκοσμο των λαθρεμπόρων του χασίς, των πρματευτάδων της άσπρης σάρκας, των κυνικών λεβαντίνων, που βγάζουν τον παρὰ με το πιστόλι. Και τότε θα καταλάβαινε το δρᾶμα της έρημης γυναίκας.

Της έπιανα το χέρι με κάποια συγκίνηση. "Ενοιωθα τη σκληρή κεφαλωνίτικη καρδιά μου να βουρκώνει σα με κύτταζε με τα τρομαγμένα μάτια της. Και γελοϋσα ψεύτικα για να της δώσω κουράγιο.

— Μη σε νοιάζει, της έλεγα. "Εχει ό Θεός.

Μά μέσα μου δεν πίστευα πως ό Θεός «έχει» ό,τι δήποτε για τα κορίτσια που μένουν άπροστάτευτα στο Πόρτ-Σάιτ.

Μιá νύχτα, καθώς κοιμώμουν στο πατάρι βουτηγμένος στον ιδρώτα, ξύπνησα άπότομα από κάποιο θόρυβο. Στην άρχή, νόμισα πως τ' αυτιά μου με γέλασαν, πως δεν είναι τίποτα. Ανακάθησα στο στρώμα και πήρα το πιστόλι μου κάτω από το μαξιλάρι. "Ολοι οι άλλοι, γύρω μου, κοιμόντανε ξένοιαστοι.

Ό θόρυβος εξακολουθούσε, μακρυνός κι' ακαθόριστος. Άκουγότανε σα να σέφναν καρέκλες και σα να βογγούσαν μαζί. Χωρίς ν'

ανάψω φῶς, φόρεσα βιαστικά τὸ παντελόني μου, καὶ κατέβηκα τὴ σκάλα ψηλαφώντας. Στὸ χέρι κρατοῦσα πάντα τὸ πιστόλι. Σὰν ἔφτασα στὸ μαγαζί, στάθηκα κι' ἀφουγκράστηκα. Ἡ φασαρία γινόταν στὸ παραμάγαζο, ὅπου κοιτόταν ὁ ἀφέντης. Χαμογέλασα ἀνακουφισμένος, ἔβαλα τὸ πιστόλι στὴν τσέπη, κι' ἐπῆγα νὰ δῶ τὶ τρέχει.

Καθὼς ἀνοιξα τὴν πόρτα, μιὰ μπόχα κατρουλιού με χτύπησε στὴ μύτη. Ἡ λάμπα ἦταν ἀναμένη, καὶ ξαφνιάστηκα βλέποντας τὸ κρεββάτι τοῦ ἄρρωτου ἀδειανό. Μὰ τὰ μάτια μου, πέφτοντας στὸ πάτωμα, εἶδαν ἕνα θέαμα, πὺν χίλια χρόνια νὰ ζήσω δὲν θὰ τὸ ξεχάσω ποτέ.

Ὁ Γερασιμᾶτος εἶχε κατέβει ἀπὸ τὸ κρεββάτι. Μὲ ὅλη τὴν ὕστερη δύναμη τοῦ παράλυτου κορμιού του, κατόρθωσε νὰ κουτροβαλήσει στὸ πάτωμα. Καὶ κατόπι, μετὰ τὰ χέρια, μετὰ τὰ πόδια, μετὰ σπασμούς καὶ συσπάσεις, σὰ συχαμερὴ σκουλικαντέρα, σύρθηκε ὡς τὴν πόρτα τῆς κάμαρας τῆς νοσοκόμας. Μὰ ἡ μικρὴ, προτοῦ πέσει νὰ κοιμηθεῖ, ἐκλείδωνε τὴν πόρτα τῆς. Καὶ τρομαγμένη ἀπὸ προηγούμενες παρόμοιες ἀποπειρες τοῦ γέρο-κολασμένου, ἔσερνε πίσω ἀπὸ τὸ θυρόφυλλο μιὰ δλόκληρη ντουλάπα.

Ὁ Γερασιμᾶτος, σὰν ἔφτασε μπρὸς τὴν ἀμπαρωμένη πόρτα, παρακάλεσε, ἀπειλήσε, ἔκλαψε. Καὶ μὴ βλέποντάς τιν ν' ἀνοίγει, ἀποφάσισε νὰ τὴ σπάσει.

Πρέπει νὰ σπρωχνε ὄρες δλόκληρες. Ποῦ τὴ βοῆκε τὴ δύναμη αὐτὸ τὸ παράλυτο τὸ μισοπεθαμένο σαράβαλο; Ποιὸς δαίμονας πανίσχυρος ἄντρωσε τὰ νεκρὰ μούσκολά του, ζωντάνεψε τὰ σπασμένα νεῦρα του; Ὅταν μπῆκα στὸ παραμάγαζο, εἶχε κατορθώσει νὰ σπάσει τὴν κλειδωνιά. Καὶ σπρώχνοντας, γκρέμισε τὴ μικρὴ ντουλάπα πὺν μετὰ τὸν κρότο τοῦ πεσίματός της μετὰ ξύπνησε.

Ὅλος χαρὰ γιὰ τὸ κατόρθωμά του, σερόνταν στὸ πάτωμα, προσπαθώντας νὰ τρυπώσει ἀπὸ τὸ μικρὸ ἄνοιγμα. Ἡ μηχανὴ εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τὰ σκέλια του, καὶ τὰ μαζεμένα κάτωρα πλημμύριζαν τὴν κάμαρα. Στὴν ὑπέριστη προσπάθειά του, τὰ γυμνὰ γεροντίσια μέλη του, σαλεύαν ἀργά, σὰν πλοκάμια χταποδιοῦ. Καὶ γελοῦσε, χαχάνιζε, ἐνθουσιασμένος γιὰ τὸ κατόρθωμά του, ἀγκομαχοῦσε, λοξίγκιαζε, κολυμπώντας μέσα στὰ οὐρα καὶ τὶς ροχάλες του.

Τὰ σωθικά μου ἀνακατώθηκαν σ' αὐτὸ τὸ θέαμα. Μὴ ξέροντας τὶ νὰ κάνω, μετὰ δυὸ κλωτσιές τὸν κύλησα μακριὰ ἀπὸ τὴν πόρτα. Καὶ παίροντάς τον στὰ χέρια, τὸν ἔρριξα, σὰν ἕνα συχαμένο ὄγκο σαρκῶν, πάνω στὸ κρεββάτι του. Δὲν εἶπε τίποτα, μόνον μουῖριξε μιὰ ματιὰ γεμάτη μῖσος,

ἕνα βλέμμα πὺν θὰ πάγωνε τὸ αἷμα μου, ἂν ὁ θυμὸς δὲν τῶκανε νὰ βράζει μέσα μου σὰ μολύβι ἀναλυτό.

Ἀπ' τὴ μισάνοιχτη πόρτα, τρύπωσα στὴν κάμαρα τῆς νοσοκόμας νὰ τὴν ἠσυχάσω. Τὸ δόλειο τὸ κορίτσι, στεκόταν σὲ μιὰ γωνιά, ὀρθό, παγωμένο ἀπὸ τὸν τρόμο, κυττάζοντας κατὰ τὴν πόρτα μετὰ μάτια ἀλαλιασμένα. Κάτω ἀπὸ τὸ μακρὸ νυχτικό, τὸ κορμί της ἔτρεμε δλόκληρο, κι' ἡ ἀνάσα εἶχε κοκαλώσει στὸν ξερὸ λαιμό της.

Τὴν ἐπῆρα ἀπὸ τὸ χέρι, καὶ τὴν ξάπλωσα στὸ κρεββάτι της. Ψευτολογοῦσα, θέλοντας νὰ τῆς δώσω κουράγιο, τὴν παρηγοροῦσα, τῆς ἔδωσα νὰ πιεῖ μιὰ γουλιὰ νερό. Μὰ ἡ νευρική κρίση ξέσπασε ἀπότομα, μιὰ ὕφεση, ἕνας κατακλυσμὸς δακρύων, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ὑπερένταση τοῦ τρόμου. Εἶχε χώσει τὸ κεφάλι της στὸ στήθος μου, σὰ νὰ ζητοῦσε βοήθεια σὲ μένα ἀπὸ τὴν τραγικὴ ἀποκάλυψη τῆς ἀσκήμειας τῆς ζωῆς. Καὶ ἔκλαιγε, ἔκλαιγε μ' ἀναφυλητά, σὰ μικρὸ παιδί, σ' ἕνα ξέσπασμα ἀδύναμης ἀπελπισίας.

Καὶ γώ, τὴν παρηγοροῦσα σὰ νὰ ἦταν μωρό. Γελοῦσα, τῆς ἔλεγα ἀστεῖα, χαΐδεβα τὰ ξέπλεκα μαλιά της.

Ἐχουν περάσει τριάντα χρόνια ἀπὸ τότε. Τώρα εἶμαι πενηντάρης καὶ δὲ μοῦ μένει παρὰ ἡ θύμηση τοῦ ὄμορφου ἐκείνου καιροῦ τῆς νεότητός μου. Ἡ θύμηση... κι' ἕνας τάφος. Ἕνας λευκὸς τάφος στὸ μικρὸ νεκροταφεῖο τοῦ Πόρτ-Σάιτ, ὅπου κοιμᾶται τὸ στερνὸ ὕπνο της ἡ μικρὴ Καρπαθιώτισσα. Ἡ Γυναίκα μου.

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ

Ὁ θάνατος τοῦ πουλιοῦ

Βροχὴ τὰ πούπουλα ἔφυγαν καὶ σὺ νεκρὸ ἐσωριάστης
κάτω ἀπ' τὴν ἀψηλὴ βελανιδιά,
κι' ὁ κυνηγός, τὸ νέο παιδί, στὴ χλόη σ' ἀποζητοῦσε
μ' ἀδάκρυτη ματιὰ.

Πουλάκι ἐσύ, πὺν τὰ φτερά στὸν ἥλιο εἶχες ἀπλώσει,
κι' ὁ κυνηγός σου τᾶκλεισε μετὰ μίαν,
τὸ ταῖρι σου πικρὰ λαλεῖ στὰ στοιχειωμένα ἀλώνια,
τῆς γέρικης ἐλιᾶς.

ΔΙΑΛΕΧΤΗ ΖΕΥΓΩΛΗ

Δεσμώτης

Ταξειδευαν μεγάλα τὰ καράβια
στά λόγια μου— στο νοῦ μου οἱ τόποι—
στή βραδυνή με τράβαγαν ἀνταύγεια
καινούργιοι ἀνθρώποι.

Καί— πράγμα μέγα— οἱ χαρές μου, οἱ τρόμοι
δὲν λέγαν τίποτα ! Στὸ δεῖλι,
οἱ παλῆοι δὲν μίληγαν οἱ δρόμοι
οὔτε οἱ φίλοι !

Τόσο καλοί ! Καί μ' ἔφερνε ὁ ἦχος
πικρὲς—στις ἴδιες ρίμες μου—τολύπες
ὁ ἴδιος μ' ἔσφαζε ἑμένα ὁ στίχος
ἑμένα οἱ λύπες.

Καί—τί καλά!—τὰ χέρια—εἶδες;—
οὔδ' ὕψωσαν νὰ μ' ἐμποδίσουν κἄν. Δεμένα
οἱ ἴδιες μ' εἶχαν ἑμένα οἱ ἀλυσίδες
οἱ ἀγάπες μένα!...

Οἱ μοχτηροὶ !... δὲν ὕψωσαν τὰ χέρια
νὰ ποῦν : «Ποῦ πᾶς ;» Στὴ βραδυνή ἀμφιλόκη
μοιάζαν οἱ ἔρωτές μου—οἱ γῦπες—περιστέρια
ἄρνια οἱ λύκοι !...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

Νύχτα

Ἐνα φεγγάρι δλόφωτο, δυὸ μάτια ὄνειρεμένα
μιὰ μπούκλα ἀπ' τὰ κατάμαβρα κι' δλόσγουρα μαλλιά σου
ἕνα ἀηδονάκι ποῦ ξυπνάει στὸ νοῦ μας περασμένα
στὸ βάζο ἕνα κυκλάμινο θυμάει μου τᾶρωμά σου.

Σῆνα ρωλόϊ ἀγύριστες οἱ ὦρες ξεψυχᾶνε
ἀγαπημένη μοναξιά με πνίγει ἢ μονοτόνια
τὰ κάδρα στις κορνίζες των σαρκαστικά γελᾶνε
κι' ἀπ' τὴ νυχτιὰ τὴν ἀμετρὴ κάποια ζητάω συμπόνια.

Ἀπόψε τὸ μυστήριο τοῦ Γαλαξία πληθαίνει
στά θεῖα παλάτια τοῦρανοῦ κάποιος θεὸς γεννιέται
μὰ μὲς τὴ λάσπη ἀγνώριστος ἄλλος θεὸς πεθαίνει
κι' ἢ νύχτα μάρβρη Σύβιλλα τριγύρω του πλανιέται.

Μὲς τὸ ὑπόγειο τῆς ψυχῆς λουφάζει ὁ πόνος ὅπως,
ἢ κουκουβάγια στίς σχισμές τῶν βράχων ναρκωμένη
κι' εἶμαι σὰν ξένος ποῦχασε τὸ δρόμο στρατοκόπος
ἕνα κουρέλι ἀνθρώπινο ποῦ τὸ χαμὸ προσμένει.

ΑΥΡΑ ΝΕΛΛΗ

A. A. FETH
(1820-1892)

Φαντασία

Ἡ μυστηριώδικη νυχτιὰ εἰρηνικὴ ἔνε μέο' στά θάμπη
Μὲ μεγαλεῖο ἀξιοπρεπὲς κι' εὐγενικό κι' ἀγαπημένο.
Καί τοῦ χοροῦ τῶν ἀστεριῶν τὸ οἰκεῖο βλέμμα τρεμολάμπει
Πάνω στὴ στέππα καί σιμὰ στὸν τάφο τὸ λησμονημένο.

Ἐχει τὸ χόρτο ξεραθεῖ κι' ἢ ἔρημη κοιλάδα ἔχει ἀγριέψει
Κι' ὁ τάφος ὁ μοναχικός κοιμᾶται μέσα σ' αὐλα σύνορα.
Στὸν οὐρανὸ τὸ σκοτεινὸ, ὅμοια με κάποια αἰώνια σκέψη,
Λαμποκοποῦν ἀχτινωτὰ τῶν ἀστεριῶν τὰ χρυσὰ τσίνορα.

Κι' ἐγὼ θαρρῶ πὼς σὲ θαρῶ ἔξω ἀπ' τοῦ φέρετροῦ τὰ δέη,
Ἐτσι καθὼς σὲ εἶχα δεῖ πρὸς τὰ οὐράνια διὰν πετοῦσες.
Κι' ἐγὼ θαρρῶ πὼς ξαφνικά εἴμαστε οἱ δυὸ μας πάλι νέοι
Κι' ὅτι με κοιτάξεις γλυκὰ ὅπως καί τότε με καιτοῦσες.

'Αναφυλλητά

Τους στεναγμούς μου νιώσε τους, ὦ φίλη μου φευγάτη,
Τὴν ἀλγεινὴν συχώρεσε φωνή, κοίτα ἢ ψυχὴ μου
'Ολάνθιστη ἀπὸ θύμησες ποῦ δὲν σ' ἐγκαταλείπουν'
Τίποτες δὲν μ' ἀπέσπασε ἀπὸ τὸν ἔρωτά σου...
Ποιὸς θεὸς νὰ πεῖ δὲ ξέραμε νὰ ζήσουμε κι' ἀκόμα
Πῶς εἴμαστε τεμπέληδες κι' ἀναίσθητοι ; κανένας,
'Αφοῦ μέσα μας ἀνθίσε ἡ στοργὴ καὶ ἡ καλωσύνη...
Κρατάει ἡ ψυχὴ τὴ φλόγα τῆς μὰ τ' ἄλλα πειὰ χαθῆκαν.
Κι' ἂν εἶνε πάντοτε ἔτοιμη τὸν κόσμον ν' ἀγκαλιάσει,
Μάταιος ὁ πόθος γιατί πειὰ κανεὶς δὲν ἀπαντάει
Κι' οἱ ἦχοι ποῦ ἀνασταίνονται, σβύνονται εὐθὺς καὶ πάλι...
Μονάχα σὺ ἀπ' τ' ἀπόμακρα μοῦ φέρνεις στὴ φωνή σου
Μιὰ εὐγενικὴ συγκίνηση κι' ἡ ἔμπνευση τὴν καρδιά μου
Γιομίζει, καὶ τὸ αἷμα μου στὰ μάγουλα ἀνεβαίνει...
Τ' ὄνειρο τοῦτο ἄς διώξουμε ! εἶνε γιομάτο δάκρυα...
Γιὰ τὴ ζωὴ ἢ τὸ θάνατο ἀδιαφορῶ. Λυπᾶμαι
Τὴ φλόγα αὐτὴ ποῦ ἀφοῦ ἔλαμψε σ' ὀλάκερο τὸ σύμπαν,
Στὴ νύχτα ἐντὸς βυθίστηκε καὶ κλαίει καὶ πάει τραβῶντας...

"Ανοιξη

Τούτη ἢ αὐγὴ καὶ τούτη ἢ θεία τῆς ἀλλεργία,
'Ετούτη ἢ μέρα μὲ τὸ φῶς τὸ ἀχτινοβόλο,
Αὐτὸ τὸ μπλάβο στ' οὐρανοῦ τὸν ἄυλο θόλο,
Οἱ αἰθεροβάμονες γραμμὲς μέσ' στὴν αἰθρία
'Απὸ πουλιὰ ποῦ πλέουν στοῦ ἡλίου τὶς ἀχτίδες,
'Ο νεροψίθυρος αὐτὸς σὲ κάθε ἄκρη
Αὐτὲς οἱ λιτές, αὐτὲς οἱ ἀγέρωχες σημύδες,
Αὐτὲς οἱ στάλες ἢ, καλλίτερα, τὰ δάκρυα,
Αὐτὸ τὸ φύλλωμα ἢ, καλλίτερα, τὸ χνουδι,
Αὐτὰ τὰ ὄρη, τῶν κοιλάδων τὸ τραγοῦδι,
Τὰ κουνουπάκια, τὸ μελίσι ποῦ βουτίζει,
Αὐτὲς οἱ στρίγκλικες φωνὲς ποῦ σὲ ξυπνᾶνε,
Τὸ γλυκοχάραγμα ποῦ ἐξαίσιον λαμπυρίζει,
Οἱ βραδυνοὶ ψιθυρισμοὶ ποῦ σὲ μεθᾶνε,
Οἱ αὐπνες νύχτες τοῦ χωριοῦ καὶ ἡ πραότης
Μυριάδων ἴσκιων, καὶ τῆς κλίνης ἢ θερμότης
Καὶ τὰ σκυλλιά μακρυὰ στὸ λόγγο π' ἄλυχτᾶνε,
Οἱ κυλισιὲς καὶ τούτη ἢ τρίλλια ἢ πλανεύτρα,
Εἶνε ἢ "Ανοιξη !..... ἢ "Ανοιξη ἢ γητεύτρα !.....
(Μετὰφραση)

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

ΑΝΤ' ΤΣΕΧΟΒ

ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΔΡΟΜΟ

- ΣΑΒΒΑΣ "Ας κυτᾶζει, ἀδερφές μου...Τὸ μάτι του τίποτα δὲ μπο-
ρεῖ νὰ μᾶς κάνει...σεῖς τὴν προσευκὴν σας κ' ἔγνοια σας..
ΒΟΡΤΣΩΒ "Ὅχι...δὲν ἀντέχω πειὰ...αὐτὸ εἶναι παραπάνω ἀπὸ τὴ
δύναμή μου...(πλησιάζει τὸ τεζάχι). "Ακουσε, Τύχωνα...
σου τὸ ζητῶ γιὰ τελευταία φορὰ...μισὸ ποτηράκι.
ΤΥΧΩΝΑΣ (Κάνει ὄχι μὲ τὸ κεφάλι). Λεφτά!
ΒΟΡΤΣΩΒ : Μὰ σοῦ τόχω πεῖ ! Τᾶχω πεῖ ὅλα...Ποῦ νὰ τᾶβρω νὰ σοῦ
τὰ δώσω ; Θὰ καταστραφεῖς ἂν μοῦ δώσεις μιὰ ρουφιζιὰ
μὲ πίστωση ; "Ενα ποτηράκι βότκα σοῦ κοστίζει ἕνα κα-
πίκι, καὶ μένα θὰ μὲ γιάνει ! 'Υποφέρω... Δὲν παίρνεις
ἀπὸ λόγια ἐσύ !
ΤΥΧΩΝΑΣ : Αὐτὰ νὰ τὰ λὲς ἀλλοῦ...ὄχι σὲ μένα...Ζήτα στοὺς χρι-
στιανοὺς νὰ σὲ κεράσουν ἂν θέλουν...
ΒΟΡΤΣΩΒ Γδάρε τοὺς φτωχοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους παναπεῖ...ἐγὼ ὄ-
μως αὐτὸ δὲν τὸ κάνω...(σιωπὴ.) Γιὰ στάσου ὁμως...(γυρ-
νᾶ στοὺς προσκυνητές). Μιὰ ἰδέα...Χριστιανοὶ θυσιάστε
γιὰ μένα πέντε καπίκια ! Τὰ σπλάχνα μου τὸ ζητοῦν.
Εἶμαι ἄρρωστος !
ΦΕΝΤΙΑ Κύττα κεῖ τὸν κατεργάρι...νεράκι θές ;
ΒΟΡΤΣΩΒ Πῶς ξέπεσα...πῶς ξέπεσα... "Ὅχι...ὄχι...δὲν ἔχω ἀνάγκη
ἀπὸ τίποτα...χωράτεψα.
ΜΕΡΙΚ "Αμ' δὲ θὰ τὸν συγκινήσεις,εὐγενέστατε εἶναι αὐτὸς ἕνας
τσιγκούναρος...Γιὰ στάσου, κάπου ἔχω πέντε καπίκια. Νὰ
πιοῦμε ἀπὸ μισὸ ποτήρι (ψάχνει τὶς τσέπες του). Ποῦ
στὸ διάολο τρύπωσαν...Τώρα δὲ τᾶκουσα θαρρῶ νὰ
κουνουνίζουν...μπᾶ...τίποτα...γελάστηκα...τί νὰ σοῦ κά-
μω ἀδερφάκι, δὲν ἔχεις τύχη.(πάψη).
ΒΟΡΤΣΩΒ Δὲ μπορῶ νὰ μὴ πιῶ. "Αν δὲν πιῶ ἢ θὰ σκοτώσω ἢ θὰ
σκοτωθῶ. Τί νὰ κάνω ; (κυτᾶζει ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα).

Νὰ φύγω! Νὰ χωθῶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ σκοτάδι κι' ὅπου μὲ βγάλει.

ΜΕΡΙΚ :

Γιατί ἐσεῖς προσκνητὲς δὲν κατηγάτε τὸν ἄνθρωπο αὐτό; Καὶ σύ, Τύχωνα, γιατί δὲν τὸν διώχνεις; Χωρὶς ἄλλο δὲ σοῦ πλήρωσε τὴ νύχτα ποῦ πέρασε ἐδῶ...λοιπὸν διώχτον! Οἱ ἄνθρωποι τὴ σήμερον ἡμέρα εἶναι σκληροί! Μέσα τους δὲν ἔχουν οὔτε καλωσύνη οὔτε συμπόνοια... Βλέπουν κάποιον νὰ πνίγεται καὶ τοῦ φωνάζουν: Πνίξου...δὲν ἔχουμε καιρὸ γιὰ χάσιμο...ὁ κόσμος ἔχει τὴ δουλειὰ του...νὰ τοῦ ρίξουν κανένα σκοινί; Θεὸς φυλάξου...τὸ σκοινὶ ἔχει λεφτά!

ΣΑΒΒΑΣ

Μὴν κατακρίνεις τοὺς ἄλλους, καλὲ ἄνθρωπε.

ΜΕΡΙΚ

Σώπαινε σύ; γέρικο τσακάλι! Εἴσατε θηρία! Ἡρώδηδες! Ἐμπορεῦστε τίς ψυχὲς τοῦ ἀνθρώπου! (στὸν Τύχωνα). Ἐλα δῶ σὺ νὰ μοῦ βγάλεις τίς μπότες μου... Γρήγορα!

ΤΥΧΩΝΑΣ

Τί ἔκανε λέει; (γελά)...

ΜΕΡΙΚ

Ἐλα σοῦ λέω! Γρήγορα! Στὸν τοῖχο μιῶ;

ΤΥΧΩΝΑΣ

Ἐ, καλὰ φτάνει τώρα, ἄρκετά.

ΜΕΡΙΚ

Σοῦ εἶπα, θέλω, νὰ μοῦ βγάλεις τίς μπότες μου...νὰ τίς βγάλεις σὲ μένα τὸν ἄθλιο ἀλήτη.

ΤΥΧΩΝΑΣ

Καλὰ ντέ, μὴ θυμώνεις...ἔλα νὰ πιεῖς ἓνα ποτηράκι... Κερῶ!

ΜΕΡΙΚ

(Στοὺς ἄλλους). Τί τοῦ λέω ἐγὼ καὶ τί μοῦ λέει αὐτός; Ἐγὼ θέλω νὰ μοῦ βγάλεις τίς μπότες μου κι' αὐτὸς μὲ κερῶ βότκα. (στὸν Τύχωνα). Μπρὲ ἀκοῦς τί σοῦ λέω ὄχι; Θὰ κάνω ὑπομονὴ ἓνα λεπτό. Ἀκοῦς; Ἐνα λεπτό (ἀνάμεσα στοὺς προσκνητὲς βασιλεύει κάποια ἀνησυχία. Ἀνασηκώνονται καὶ κτυπάζουν τὸν Τύχωνα καὶ τὸν Μέρικ. Σιωπή).

ΤΥΧΩΝΑΣ

Ὁ διάολος σ' ἔφερε ἐδῶ χάμω. (Ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ τεζάκι). Μᾶς κάνει τὸν ἀφέντη...Ἐλα, δῶσε τὸ πόδι σου (τοῦ βγάζει τίς μπότες). Κολασμένη γενιά...

ΜΕΡΙΚ

Ὁραῖα. Βάλτες τώρα τὴ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη. Ὁρῶ... Πήγαινε.

ΤΥΧΩΝΑΣ

(Γυρνᾷ στοὺς τεζάκι.) Σ' ἀρέσει νὰ μᾶς κάνεις τὸν ἄγριο... (Συνεχίζεται)

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΛΛΗΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ: «Γ' Χριστιανικὸν Παρθενάγωγεῖον» (Ἐκδόσεις Γκοβόστη).

Ἐνας ἄγγλος φιλόσοφος λέγει ὅτι οἱ ἠθικὲς συγκινήσεις ὑπάγονται στὶς αἰσθητικὲς. Τὸ «Τρίτον Χριστιανικὸν Παρθενάγωγεῖον» εἶναι ἀπὸ τὰ βιβλία ὅπου πραγματικῶς τὸ συμπαθητικὸ συναίσθημα συγχίζεται μὲ τὸ αἰσθητικὸ ἢ καλωσύνη συγχίζεται μὲ τὴν ὁμορφιά. Ἐτοιμὴ γιὰ σπουδὲς ζωγραφικῆς ἢ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου, καὶ προωρισμένη γιὰ τοῦτες ἀπὸ ἓναν θαυμάσιο πατέρα, ἀληθινὸν δημιουργὸ ἀνθρώπων, κι' ἐνθουσιασμένη κι' ἀπὸ τὸ δάσκαλό της, τὰ παρατᾷ ὅμως ὅλα αὐτὰ (σελ. 51) γιὰ πάντα, «τυλίγει τοὺς μουσάμδες, ξύνει τίς σπάτουλες» γιατί; τάχα ἀπὸ τὴν ἀνάγκη; τάχα ἀπὸ τὴν βιοπάλη; ἢ ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευση; Ὁχι, παρὰ γιατί ἐσήμανε μέσα της ἡ ὥρα τοῦ μεγάλου ἔρωτος— ποῦ εἶναι πάντα ὁ μόνος κι' ὁ ἀποκλειστικός· γιατί «τὸ κέντρο τοῦ βάρους εἶχε μετατοπιστεῖ πιά στὸ σκολεῖο, «σ' ἐκεῖνο τὸ ὑπόγειο» (σελ. 119), ὅπου «ἀπομονωμένη μ' ἐξήντα ἀνυπόκριτα κι' ἀνυστερόβουλα πλάσματα εὑρίσκει σίγουρη καὶ δυνατὴ εὐτυχία» (σελ. 120). Ἄν ἡ ζωγραφικὴ ἠμποροῦσε νᾶναι τὸ γλύκισμα—ἄς ποῦμε—γιὰ τὴν ψυχικὴ της τὴν τροφή, ὅμως ὁ «κόσμος ἐκεῖνος—ποῦ δὲ γύρευε καλύτερη ψῆς τῆς θέσης του, ποῦ ἦταν μὲ τὸ τίποτα εὐχαριστημένος, κι' ἀναπαυόταν, ὅσο δὲ λέγεται γλυκά, μέσα στὴν ἀθλιότητα, ποῦ οὔτε ἔδειχνε πῶς δοκίμαζε πικρία, φθόνον ἢ παράπονον γιὰ τὴν καλὴ κοινωνία ποῦ τὸν εἶχε ἔτσι παραπετάξει χωρὶς νὰ φταίει»,—ὁ κόσμος ἐκεῖνος γίνεται πιά ὁ ἄρτος ὁ ἐπιούσιος, ὁ θεραπευτικός, ὁ γευστικός, ὁ στερεός! Μὰ βέβαια, ἔπρεπε κι' αὐτὴ ἡ ἴδια νᾶχει μιὰ τέτοια προδιάθεση μιὰ τέτοια εὐαίσθησις—ἄς τὴν ποῦμε αἰσθητικὴ: γιατί, μολονότι μ' εὐγένεια ζωγραφισμένη, ἢ διευθύντρια ἔξαφνα ταῦ σχολεῖου, κατὰ τὰ λοιπὰ ἐξύπνη καὶ «τοῦ καθήκοντος» δασκάλισσα, ὅμως δὲν φαίνεται πουθενά νὰ δοκιμάζει γιὰ τὰ παιδιὰ τὴν τρελλή, τὴ γονατιστή, τὴν ἀπέραντη τρυφερότητα—ἐκείνην ποῦ φέρνει τὴν καλωσύνην στὴ σφαῖρα τῆς αἰσθητικῆς.

Ἄ, μὰ ὄχι, μὴ θαρρήτε! Κ' ἡ ἴδια ἢ «κυρία Ἑλλη» (ἢ συγγραφεὺς) εἶναι «τοῦ καθήκοντος», Κοντὰ μὲ τίς ἀφθονες ἐγκυκλοπαιδικὲς καὶ τεχνικὲς τῆς γνώσεως, ξέρει καὶ τ' ἀξιώματα τῆς Παιδαγωγικῆς ἀπ' ἔξω κι' ἀνακατωτά! Μὰ τὰ ξέρη πῶς νὰ τὸ πῶ; γιὰ νὰ τὰ **κινητοποιήσῃ**, γιὰ νὰ τ' ἀναπτύξῃ, γιὰ νὰ τὰ τρυγήσῃ! Μέσα στὸ βιβλίον, γραμμένο ὅσο γίνεται ἀπλᾶ κι' ἀνθρώπινα—ἀφοῦ οὔτε τ' ὄνομά της δὲν τ' ἀλλάζει—αὐτὰ τ' ἀξιώματα, ἐκεῖ ὅπου τὰ χρειάζεται, ἐκεῖ τὰ θυμάται, κι' ἐκεῖ ὅπου τὴ βοηθοῦν, παρουσιάζονται σὲ τέτοιον ἀρμονία μὲ τὴν ὄλην ἀτμόσφαιρα, ὥστε (γιὰ πρώτη φορά) θαρρεῖς πῶς κι' ἐκεῖνα βγήκαν ἀπὸ τὴν καρδιά κι' ὄχι ἀπὸ τὸ γραφεῖο, ἀπὸ τὴν τρυφερότητα κι' ὄχι ἀπὸ τὴν σοφία! Πρῶτη φορά ἢ Ἐπιστήμη ἀποκτᾷ τόση σημασία γιὰ τὴ ζωὴ.

Μὲ ἀπόλαυση, τὸ ξαναλέγω, δημιουργικὴ, ἢ συγγραφεὺς ἀπὸ τὴν ὄρχη ὡς τὸ τέλος παρακολουθεῖ (καὶ μεις, σφιχτὰ δεμένοι μαζί της, παρακολουθοῦμε) τὴ μεταμόρφωση τῆς **ἐνέργειας** τοῦ παιδιοῦ: ἀπὸ τὸ **παιγνίδι** στὴν **ἐργασία**, ἀπὸ τὴ φαντασία στὴ λογικὴ ἀπὸ τὸ ἀόριστον καὶ τὸ ἀπεριόριστον,

στό συγκεκριμένο και τό σκόπιμο. Γιατί στά χέρια της ἔχει τήν «πρώτη τή μικρή»—τήν πρώτη τάξη δημοσίου παρθεναγωγείου. Τό ἴδιο πάλι παρακολουθεῖ καί τήν ψυχικήν ἀλλαγὴ τους: ἀλλ' αὐτὴν τήν παρακολουθεῖ καθαυτὸ **αἰδόθητικά**, δηλαδή σὰ θεατῆς. Ἐκεῖ, δὲν διδάσκει πιά· μόνο συγκινεῖται. Μὲ τὰ λόγια τους—πού μερικά εἶναι χαριτωμένα ἄπρεπς,— μὲ τίς πράξεις τους, μὲ τὰ ψέμματά τους, μὲ τὰ ἐλαττώματά τους.

Θὰ πέρασαν πολλὰ χρόνια βέβαια ἀπὸ τότε. Κι' ὅμως νομίζεις πὼς χθὲς μόλις ἄφησε τὸ σχολεῖο! Μὲ τόση ζωηρότητα, μὲ τόσιν ἐνέργεια κινουῦνται καί βρυάζουν τὰ ἐξήντα κοριτσάκια μέσα στίς σελίδες της! Πιστεύω ὅτι, ὅπως τὸ δικό της ἔμεινε ἀληθινό, ἔτσι **ἄληθινὰ** θυμᾶται κι' ὁλωνῶν τὰ μικρὰ καί τὰ μεγάλα ὄνοματα. Ἐξήντα τύποι σ' ἓνα βιβλίον—μὰ δὲν εἶναι θαῦμα; Στὴν ἡλικία πού ἔχουν, δὲν **ἐνεργοῦν** βέβαια ἀκόμη, γιὰ νὰ ἐκφραθοῦν. Ὅμως, ἡ μιὰ μ' ἓνα λόγο της, ἡ ἄλλη μὲ τὴν ἀπορία της, ἡ ἄλλη μὲ τὴν ξυπολησιά της, ἡ ἄλλη μὲ τὸ πάθος της, καί (πρὸ πάντων) ὅλες μαζί ζωντανεμένες μ' ἓνα αἶσθημα πού δὲν εἶναι πιά τῆς φίλης καί πού δὲν εἶναι ἀκόμη τῆς μητέρας—μὰ εἶναι κι' ἀπ' τὰ δυό—ἰχνογραφεῦνται μέσα στό σκοτεινὸ φόντο τοῦ «ψωροσκολεῖου», ἢ κάθε μιὰ ξεχωριστά...

Τὸ βιβλίον εἶναι καμωμένο τὸ πιὸ συχνὰ ἀπὸ τέτοιες ἀμέτρητες, μικρές, λεπτομερειακὲς σημειώσεις—στά πεταχτά. Ὅμως περιγράφονται κ' ἐκτενέστερα ἐπεισόδια, ὅπως τοῦ «κανεβᾶ» στὴ σελ. 114, τῶν παιδιῶν πού ἄφισαν στὴν τάξη τους γιὰ νὰ ρθοῦν στὴ δική της, τὸ ἓνα ἀπὸ ὀκνηρὴ φιλαρέσκεια τὸ ἄλλο ἀπὸ λατρεία στὴν κυρία Ἑλλη.—Κι' ὅλα αὐτά, χωρὶς καμμιά σπουδαία τέχνη, χωρὶς ὑπονοούμενα, χωρὶς ἀποσιωπητικά, οὔτε ἀτμόσφαιρα, οὔτε ὑποβλητικότητα, οὔτε φαντασία. Ναι, οὔτε φαντασία. Μόνο, ἡ ποίηση τοῦ ἀνθρώπου—ἡ ποίηση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἄνθρωπο ξεχειλίζει ἀπὸ παντοῦ. Καί μάλιστα, ὅσο λιγώτερη φαντασία καί πλιότερη ἢ φτώχεια, τόσο ἡ ποίηση βαθύτερη τόσο ἢ ἀφέλεια σχεδὸν ἀγγελική.

Ἐνα μόνο προσπαθεῖ νὰ κρύψει ἢ συγγραφεὺς καί σ' ἓνα μόνο «κάνει τέχνη»: στὴ φιλαρέσκειά της... Πρόκειται βέβαια γιὰ φιλαρέσκεια ἠθική. Γιὰ τὴ φιλαρέσκεια τοῦ καθήκοντος, γιὰ τὴ φιλαρέσκεια τῆς χριστιανικῆς πού εἶναι στραμμένη πρὸς τὰ κάτω... «Ἐνας νέος, πού τὴν προηγούμενη κιόλας νύχτα εἴχαμε γνωριστεῖ κι' εἴχαμε χορέψει... ὁ ἴδιος, τὴν ἄλλη μέρα πού τὸν συνάντησα, σὰν πῆγαινα μὲ τὰ μικρὰ καί περνοῦσα ἀπὸ «τ' ἀριστοκρατικὰ κέντρα», ἔκαμε πὼς δὲ μὲ εἶδε» (σελ. 127). Κι' ἄλλα τέτοια χαριτωμένα φιλαρέσκα σημεῖα, ἓνα σωρὸ. Μὰ πόσο εὐκολὰ συγχωροῦνται! πόσο ἀξίζουν νὰναι συγχωρεμένα!

Ἄφοῦ διαβάσεις ὅλο τὸ βιβλίον, κάθου καί στοχάζου: «Ἡ Φύσις! τί μεγάλη τεχνίτρα! τί δολώματα πού ἔχει, γιὰ νὰ κἀν τούς σκοπούς της—νὰ διαιωῖ τὴ ζωὴ! Πὼς μᾶς κάνει ν' ἀγαποῦμε τὰ παιδιά! τὰ βρίσκομε λατρευτά, τὰ βρίσκομε **ἱερά!** Τὰ βρίσκομε πὼς ἔχουν τὸ ἀνώτερο ἐνδιαφέρον ὁλοῦ τοῦ κόσμου—πὼς ὅλη ἡ ζωγραφικὴ—ὅλη ἡ Τέχνη—δὲν ἀξίζει τὴν ἀχτεινιά τους, τὰ κουρέλια τους! Κι' ἔτσι, μᾶς ἀσπρνεῖ νὰ ὑπηρετήσωμε τὴν ὑπόθεσή της σὰ νᾶταν δική μας, καί πιὸ πολλὸ ἀπὸ δική μας.—Μὰ πὼς γίνεται αὐτό; μὲ ποιὸν τρόπο μὲ ποιὸ θαῦμα; ποιὸ εἶναι τὸ μυστήριον ὅπου βασίζει τὴν ἀπάτη της;

Νομίζω πὼς τὸ «3ον Χριστιανικὸν Παρθεναγωγεῖον» δίνει τὴν ἀπάντησι: τὸ μυστήριον εἶναι Ἰσα-Ἰσα αὐτὴ ἡ **φιλαρέσκεια**—τοῦ καθενός μας. Τὸ παιδί εἶναι ὁ κόσμος μας—καί μεῖς οἱ μικροὶ θεοὶ του· θὰ τοῦ ποῦμε «πὲς ἄλλα» καί θὰ πεῖ «ἄλφα», κυττώντας μας μέσα στά μάτια—χωρὶς καμμιά δυσπιστία. Θὰ τοῦ σύρωμε τὸ χέρι στό χαρτί, καί τὴν ἄλλη στιγμὴ θὰ τὸ σύρῃ μόνο του μὲ τὸν ἴδιον τρόπο.

Κανεὶς ἄλλος δὲν τὸ ξέρει περισσότερο τοῦτο καί κανεὶς ἄλλος δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς τὸ μάθῃ περισσότερο, καί σ' ἐμᾶς, ὅσο ἓνας δάσκαλος· καί προπάντων ὅσο μιὰ δασκάλισσα· καί τέλος, ὅσο μιὰ δασκάλισσα ἐμπνευσμένη ὅπως ἡ συγγραφεὺς τοῦ «Παρθεναγωγείου».

ΑΛΚ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ: «Κεφάλια στὴ δειριά», ἔντεκα διηγήματα (Ἔκδοσις Ἑλληνικῶν Ἡμερῶν Θεσσαλονίκης).

Ἀντίθετα μὲ τὸν κ. Κατηφόρη, πού μὲ τὰ ρωμάντσα του κάνει «ζωή», ὁ κ. Ἄλκ. Γιαννόπουλος, πού (κατὰ τὴν γνώμη μου) ὕστερα ἀπὸ τὸν κ. Δέλλιο, εἶναι ὁ δεῦτερος κατὰ τὴν ἀξία (καί κατὰ τὴν ἡλικία ἴσως) δόκιμος διηγηματογράφος τῆς Θεσσαλονίκης—ὁ κ. Γιαννόπουλος λοιπὸν κάνει «φιλολογία». Βιάζομαι ἀμέσως νὰ προσθέσω πὼς δὲν τὸ λέγω διόλου γιὰ κακὸ! Ἀπεναντίας! Καί σὰν ἀντιπερισπασμός, πρῶτα-πρῶτα, ἢ «φιλολογία» τοῦ κ. Γιαννοπούλου εἶναι πολὺτιμη. Ἐπειτα ὅσο γιὰ μὲνα προσωπικά, εἶναι φυγοτεχνίας, παρὰ μὲ τὸ ἄλλο. Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε, ἀληθινὰ, ὁ κ. Γιαννόπουλος δὲν βγαίνει ἀπὸ τὴ ζωὴ: βγαίνει ἀπὸ τὰ βιβλία.

Δὲν εἶναι **ἀμέσως** ὑποκειμενικός. Νομίζω μάλιστα πὼς πουθενά, μὰ πουθενά, δὲν μιλεῖ στό πρῶτο πρόσωπο. Ἐπειτα, ἔχει ἥρωες πολλούς. Γυναῖκες, ἄνδρες, ὑπαλλήλους, γλεντζέδες, ἐπιχειρηματίες. Πολλὰ θέματα, πολλὰ περιπέτειες τῆς ἀστικῆς ζωῆς. Καί ὅμως, τὸ θέμα εἶναι κατὰ βᾶθος σχεδὸν πάντοτε ἓνα: τὸ χαρτί, τὸ ἐντυπο χαρτί—τὸ ποίημα, ἢ φιλολογικὴ παράδοση. Αὐτὸ τὸν ἠλεκτρίζει· αὐτὸ «πῆγαίνει γυρεύοντας» σχεδὸν σὲ ὅλα του τὰ διηγήματα. Κι' ἀπ' αὐτὴ τὴ φιλολογικὴ παράδοση ὅλα του τὰ πρόσωπα ἔχουν ποτισθεῖ. «Ὁ Ἄνδρόνικος—γράφει στὴ σελ. 15—βρισκόταν σὲ στενόχωρη σύγκριση μετὰ ἀπόλυτου ρεαλισμοῦ κι' ἀσυγκράτητου ἰδεαλισμοῦ». Ὁ Ἄνδρόνικος λοιπὸν εἶναι ὁ συγγραφεὺς ὁ ἴδιος. Μὲ τὴ διαφορά πὼς αὐτὸς δὲν βρίσκειτὲ σὲ σύγκριση, ἀλλὰ σ' εὐθυμία. Εὐθυμεῖ καί παίζει μὲ τὸς συγχυμένους τοῦ ἥρωος—μὰ γιὰ νὰ μὴν προδοθῇ. Ἐχει τὴν ἐπίφασιν τῆς εἰρωνείας. Μὰ πολὺ ἄκριτος θὰ ἦταν ὅποιος κι' αὐτὴν τὴν εἰρωνεία του τὴν ἐπαίρει καί σὰν οὐσία. Εἶναι Ἰσα-Ἰσα ἢ πιὸ τρελλή, ἢ πιὸ χαϊδευτικὴ ἀγάπη, ἢ μεγαλύτερη «ἀδυναμία», σχεδὸν ἔρωτας. Ὁ κ. Γιαννόπουλος τόσο θὰ εἰρωνεύοταν τὰ πρόσωπά του, ὅσο θὰ μπορούσε νὰ εἰρωνευθῇ καί τὸν ἑαυτό του! Γιατί, ἀληθινὰ, τὸ καθένα τους θὰ μπορούσε νὰ τοῦ φωνάξῃ κάθε στιγμὴ, ὀλίγο ἀλλάζοντας τὸ στίχον τοῦ Μπωντελαίρ:

«Hypocrite écrivain, mon semblable, mon frère!»
Τρέμουν, τὰ περισσότερα, νὰ μὴ φανοῦν φιλολογικά. Ὁλόγυρα τους ὁ ρεαλισμός, ἢ ἀπαισιοδοξία, ἢ ἀνία, ἢ ματαιότης. Καί ὅμως, ὅλοι αὐτοὶ

οί πεζοί (ὦ, τί λόγος!) ἄνθρωποι, αὐτοὶ οἱ «terre à terre», ἔρχονται ἀμέσως σὲ τόσην ἀπότομη σύγκρουση μὲ τὴν πραγματικότητα, ὥστε εἴτε τὴν ἐγκαταλείπουν, εἴτε τὴν ἀναποδογυρίζουν, εἴτε τέλος πάντων τὴν προδίδουν. Αὐτὴ ἢ σύγκρουση τῶν πῶς ἀντιθέτων στοιχείων, πῶς ἢ ἀγριότητά της ἀποσκηπάζεται εὐθύς μὲ τὸ χιοῦμορ γιὰ νὰ μὴ φανῆ, —εἶναι ἢ μαθηματικὴ, ἢ ποιε κατάστρωση τῆς πλοκῆς πῶς κυριαρχεῖ παντοῦ στὴν παρούσα συλλογὴ.

Ἡ γλῶσσα εἶναι φροντισμένη. Ἄλλὰ πῶς φροντισμένο εἶναι τὸ ὕφος Ἡ γλῶσσα ἤμποροῦσε νὰ εἶναι φιλολογικώτερη. Εἶναι, μόνον ἢ «τρέχουσα» γλῶσσα τῆς ἐποχῆς, πῶς ἀρπάζει ἀμέσως τὸν κάθε ἐκφραστικὸ τρόπο ὅπως ἢ καθημερινὴ ἀνάγκη τὸν μεταχειρίζεται—δηλαδὴ ὅπως - ὅπως. Μὰ τὸ ξαναλέγω πῶς τὸ ἐλάττωμα τοῦτο σχεδὸν κρύβεται ἀπὸ τὴ σύνταξη, ἀπὸ τὸ ὕφος, πῶς εἶναι καὶ ἀρκετὰ πλαστικὸ καὶ ζωηρὸ καὶ ἐξυπνο καὶ πῶς δὲν ἔχει μὲν τὴ στρογγυλότητα τῶν περιόδων, ἔχει ὅμως τὴν ἄλλην ἀξία, πῶς τὴν ἀντικατέστησε: δηλαδὴ τὴ γοργότητα, τὴν ἀπότομη διακοπή, τὴ συντομία τέλους πάντων. Ὑπάρχουν στὸ γράψιμό του ὅλα τὰ γνωρίσματα «φιλολογικῆς συνειδήσεως».

Ὑπάρχουν ἔπειτα καὶ περικοπὲς καθαυτὸ ποιητικῆς, ὡραίες φράσεις κ' ὑποβλητικῆς, πῶς κάποτε τίς ζηλεύω. Οἱ εἰκόνες ἔχουν ὅλα τὰ σημάδια δροσεροῦ κ' ἐλαφροῦ ἔμπρεσσιονισμοῦ—ὑπάρχει τέλος κ' ὁ ἔρωτας μὰ εἶναι τόσο ὠχρὸς κ' ἐπεισοδιακὸς κ' ἀπρόσωπος, ὥστε δὲν ἀξίζει νὰ κἀνὴ κανεὶς γι' αὐτὸν λόγῳ ἰδιαιτέρως. Ὁ ἔρωτας τῶν προσώπων τοῦ κ. Γιαννοπούλου, δὲν εἶναι ἢ γυναικῆ, μὰ τὸ εἶπαμε: τὸ βιβλίον, ἢ δόξα τοῦ βιβλίου, ἢ τέχνη κάποτε κ' ἢ περιπέτεια, κάποτε κ' ἢ ἐλευθερία.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ κ. Γιαννόπουλος εἶναι— ὑπῆρξε ἀπὸ τὸ πρῶτο του φανέρωμα—συγγραφεὺς πολιτισμένος, εὐπρόσωπος, μὲ ὅλα τὰ τεχνικὰ μέσα στὴ διάθεσή του.

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΘΕΜ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ: «Ὁ Ἀλήτης» (Ἐκδοσὴ Γκογκῶν Ἀθῆναι)

Ὑστερα ἀπὸ τὸ «Ἅγιον Ὄρος» καὶ τὴ «Σπιναλόγκα» ὁ Ἀλήτης εἶναι τὸ τρίτο στὴ σειρά βιβλίον πῶς ἐκδίδει μέσα σὲ τρία χρόνια ὁ κ. Κορνάρου. Εἶναι ἀκόμα καὶ κάτι ἄλλο πῶς φαίνεται θεληματικὰ νὰ τ' ἀγνοεῖ ὁ συγγραφεὺς. Ὅμως ἐμεῖς δὲν τὸ ξεχνοῦμε γιὰ μ' αὐτὸ γνωρίσαμε τὸν ἐκκολαπτόμενο τότε λογοτέχνη. Ἦταν, ἂν καλὰ θυμᾶμαι, ἓνα βιβλιαράκι μὲ τὸν τίτλο «Ἐρως ἢ Ἀναισθησία». Ἡ πρώτη συγγραφικὴ ἀπόπειρα μὰ καὶ ὁ πρῶτος κολὸς οἰωνός. Τυπώθηκε στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης σὲ χρόνια σκληρῶν ἀγῶνων γιὰ ἓνα κούλουρι. Ἀκόμη παλιότερα τὸν θυμᾶμαι μαθητὴ γυμνασίου καὶ δὲν ξεχνῶ τί ἔλεγον οἱ καθηγητῆς του γι' αὐτόν: «Διακρίνεται γιὰ τὴν ἀταξία του καὶ τίς ὡραίες του ἐκθέσεις». Τέτοιους ἦταν καὶ εἶναι ὁ Κορνάρου: ἀτακτος, ἀνήσυχος, πλανητικὸς. Καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὰν ἀλλοιώτικος μὰ κ' ἢ περιπέτεια εἶναι στὸ αἷμα του. Ὑστερα τὸν εἶδαμε κατὰ σειρά δημοσιογράφου, κουλουροπώλη, ἐπιχειρηματία, ὀρνιθοτρόφου, μηχανικοῦ καὶ σύγκαιρα συγγραφέα. Γιὰ κ' ὅταν διαλαλοῦσε τὰ κούλουρια του κ' ὅταν εἶχε νὰ κάνει μὲ τίς κλωσσεσ καὶ τὰ κλωσσοπούλια του ὁ κ. Κορνάρου ἔγραφε.

22 ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

Μέσ' ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωὴ βγήκαν τὰ προηγούμενα βιβλία καθὼς καὶ τὸ τελευταῖο. Τοῦτο δὲ τὸ ὀνομάζει ὁ συγγραφεὺς ἡμερολόγιον καὶ προσθέτει: «ὁ ἀλητισμὸς χωρὶς προσπάθεια ὡραιοποίησης». Ὑστερα τὸ πετάει καὶ τοῦτο σὰν καὶ τᾶλλα μὲ μῖσος στὴ ζωὴ, στοὺς «πονόψυχους πολιτισμένους...» Ἔστω! Μολαταῦτα ἢς δοῦμε ἀπὸ κοντὰ τὸ «χωρὶς προσπάθεια ὡραιοποίησης» αὐτὸ βιβλίον. Ἀλήθεια, μὰς ξαφνιάζει λίγο ἢ φράση γιὰ κ' ἢ ποτε νὰ τὴν πάρεις κ' ἔτσι κ' ἄλλοιως ὥστοςσο δεχόμεστε πῶς δὲν ἐπιζητεῖ τὴν ὡραιοφάνεια καὶ ὅτι ὁ ἀλήτης του εἶναι νατουραλιστικὸς καὶ διόλου ρωμαντικὸς. Αὐτὸ εἶναι ζήτημα τεχνολογίας καὶ ὄχι τέχνης, γιὰ κ' ὅποιον μέσα γίνεται τέχνη φτάνει νὰ δημιουργεῖται ἢ αἰσθητικὴ συγκίνηση ἀπαραίτητη προϋπόθεση κάθε καλλιτεχνικῆς δημιουργίας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπάρξει συγκίνηση πρέπει νὰ ὑπάρξει μορφή, πράγμα πῶς λείπει ἀπ' τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κορνάρου. Ἐγραψαν καὶ οἱ Γκόρκου, Χάμσον καὶ Ἰστράτι τὴν ἀλητικὴν ζωὴν. Γιὰ κ' νὰ μὴ ἀντλήσει ἀπ' τὰ μεγάλα αὐτὰ πρότυπα τὴν καλλιλογικὴν διατύπωση καὶ τὸν συνειρημὸς; Ὁ κ. Κορνάρου ἔχει ὅτι τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ γίνει ἓνας καλὸς συγγραφεὺς: πλοῦτο ἰδεῶν, ποιητικὴ διάθεση, παρατήρηση, φιλοσοφημένη σκέψη, πείρα ζωῆς καὶ ἐπὶ τέλους φλόγα, ἀπαραίτητη γιὰ νὰ μεταβάλει ὅλα τοῦτα σὲ ἀμάλαμα.

Ἐκεῖνο πῶς τοῦ λείπει εἶναι ἢ αἰσθητικὴ ἀντίληψη, ἢ «καλλιέργεια» καθὼς καὶ ἢ ἔλλειψη στὰ ἔργα του συνθετικῆς γραμμῆς. Στὸν «Ἀλήτη» ἢ ἔλλειψη αὐτὴ φαίνεται ἀκόμη καλλιτερε—«Ἡ Σπιναλόγκα», τὸ καλλίτερον κατὰ τὴ γνώμη μας βιβλίον τοῦ κ. Κορνάρου, ἔστω κ' ἂν ἔχανε στὸ σύνολο εἶχε ὅμως κομμάτια μὲ ἀναμφισβήτητη λογοτεχνικὴ ἀξία.—

Ἔτσι τὸ πλοῦσιον καὶ πολυπόικιλον φόντον του μένει ὕλικον, σκίτσιον ζωῆς ἀμετουσίωτον καὶ ἀναισθητικόν. Ὁ συγγραφεὺς μέσα σὲ ἓκατόν τριάντα σελίδες ζωῆς πῶς ὑποτίθεται πῶς εἶναι τραγικὴ καὶ μίζερη δὲν κατορθώνει οὔτε μὴ στιγμὴ νὰ μὰς συγκινήσει. Ὑστερα, μὲ τὸ νὰ λέει πῶς δὲν κάνει προσπάθεια ὡραιοποίησης δὲν δικαιολογεῖται, γιὰ κ' ὁ νατουραλισμὸς εἶναι τέχνη πῶς ἔδωσε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ δίνει ἀριστουργήματα. (Φλωμπέρ, Μπαλζάκ, Ζολά, Γκόρκου, Χάμσον κλπ.) «Ἡ μὴ ὡραιοποίηση» δὲν σημαίνει καὶ προχειρότητα... Ἐδῶ μπαίνει πάλι τὸ ζήτημα τῆς μορφῆς: Μερικοὶ συγγραφεῖς παρεξηγώντας τὸ νόημα τῆς τέχνης καὶ νομίζοντας ὅτι τὸ δραματικὸν περιεχόμενον ἔχει τὴ δύναμιν νὰ συγκινεῖ αὐτὸ καθαυτὸ δίχως καμμιά καλλιλογία ρίχνουν τὴ ζωὴν τους στὸ χαρτὶ ὅπως τύχει χωρὶς προσπάθεια νὰ πλαισιώσουν, νὰ δώσουν σχῆμα καὶ ἔκφραση στὸ οἰκοδόμημά τους. Τὴν τέτοια τάση τὴν λένε συχνὰ πριμιτιβισμόν, ντανταϊσμόν, κ.τ.ρ. Ξεχνώντας πῶς καὶ ὁ πριμιτιβισμὸς καὶ ὁ ντανταϊσμός εἶναι τέχνη μὲ ὡρισμένες ἀπαιτήσεις μορφικῆς.

Ὁ κ. Κορνάρου δὲν κάνει οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο—θὰ τὸν προτιμούσαμε συνειδητὸ ὅπαδὸ μὰς ὅποιονδήποτε σχολῆς—κάνει καὶ χειρότερον, προχειρολογεῖ φοβερὰ στὸν «Ἀλήτη» του. Ἡ γλῶσσα του εἶναι χωρὶς πλαισιότητα, δὲν ξεπερνᾷ τὸ «γράμμα», δὲν γίνεται εἰκόνα-σύμβολον. Ὑστερα δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαλαθθεῖ ἀπ' τὸν ιδιοματισμὸν τόσο στὴ λέξιν ὅσο καὶ στὴ φράσιν Ἐκεῖ ὅμως πῶς ἀποτυγχάνει φοβερὰ εἶναι ὅταν καταπιάνεται νὰ κάνει λέξιν φράσιν καὶ, ἀλλοίμονον, ὕφος. Τότε δημιουργεῖ τίς παρακάτω ἄτυχες ἐκφράσεις

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ 23

«Γενναριανές..., φλεβαριανές νύχτες». «'Απάνω στην κουρελαρία μου (φόρεμα) άκουγα να γίνεται πολύ φασαρία». «Δέ μου πέρασε καθόλου από τὸ κεφάλι νά μπογιαντίσω τὴ ματιά μου με τὰ χρώματα τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ εὐχαριστῶ...». «Χρωστᾶμε εὐγνωμοσύνη καὶ συγκινημένα εὐχαριστῶ». «Σαλεύουμε κἀνα δυὸ ψευτοελπίδες μέσα μας...». «'Αρχισε νά μὴ με συγκινᾷ». «'Όλο τὸ παγωμένο μου αἷμα ἔκανε χλοῦ - χλοῦ καθὼς μετασάλεψε σὴν παγωμένη κοίτη του»...

Ἔστερα ὁ ἀλήτης του δὲν ὑψώνεται σὲ σύμβολο, δὲν γίνεται φορέας καταστάσεων καὶ ἰδεῶν καθὼς τὸ θέλει ὁ συγγραφέας. Παραμένει. Τύπος κοινῆς ἀχρωμίας, φωτισμένος μονόπλευρα, δίχως ἐνδιαφέρον κοινωνικὸ ἀλλὰ οὔτε καὶ ἀτομικὸ. Ἡ πρόθεση τοῦ συγγραφέα νά δώσει μερικὰ ἐνσταντανὲ ἀπὸ τὴ ζωὴ του δὲν ξεπερνᾶται, δὲν ὀλοκληρώνεται. Ὑπάρχουν φυσικὰ καὶ σελίδες φροντισμένες ἀλλὰ τὸ σύνολο παραμένει κατώτερο τοῦ καλοῦ συγγραφέα τῆς «Σπιναλόγκας». ὁ Ἄλητης» γιὰ τὸν Κορνάρο εἶναι κατὰ τὴ γνώμη μας μιὰ «κατιοῦσα», μιὰ ἀποτυχία ποῦ ἐλπίζουμε νά τὴν ξεπεράσει. Ἔχουμε μεγάλη πεποίθηση στὸ ταλέντο του.

ΜΑΝΤΗ ΠΕΡΝΑΡΗ: «Τραγούδια τῆς θάλασσας καὶ ἄλλα ποιήματα».

Δὲν μπορῶ νά πῶ πῶς ἡ ποίηση τοῦ κ. Περνάρη μ' ἐνθουσιάζει πέρα γιὰ πέρα. Ἴσως γιὰτὶ ἔχω ξεμακρίνει ἀπ' τὸν κύκλο τῶν ὁραμάτων καὶ τίς πηγές ἐνόρασης ποῦ ἦταν τὸ θρέμμα μιᾶς ποίησης παραδοσιακῆς, ἴσως γιὰτὶ ζητάω ἀπ' τὸν ποιητὴ νᾶναι, στίς ἀνήσυχες τοῦτες ἐποχές, κάτι περισσότερο ἀπὸ τραγουδιστὴς τοῦ γιαιλοῦ καὶ τοῦ κάμπου. Δὲν καταλαβαίνω πῶς εἶναι δυνατό τὴν ὥρα τούτη τῶν χαλασμών καὶ τῆς πνευματικῆς τῆς κοσμογονίας νά τραγουδεῖ ἕνας ποιητὴς με τόσο ὑγεία, με τόσο ἀπάθεια μέσα σ' ἕνα τόσο ἀδρὸ καὶ σταθερὸ κοντούρ.

«Ρόδα μου μπουμπούκια»
ρόδα εὐωδιασμένα,
ρόδα μου ἀνοιγμένα
ρόδα γερασμένα
εἴσαστε γιὰ μένα
εἴσαστε ὅλα ἕνα»

Ἄλλὰ σταθῆτε... Τὸ ὑποκειμενικὸ κριτήριον δὲν ἦταν ποτὲ ὁ καλλίτερος τρόπος γιὰ τὴν ἀξιολογικὴ τοποθέτηση ἑνὸς ποιητικοῦ ἔργου οὔτε καὶ μποροῦμε νά σβύσουμε με μιὸ μονοκοντυλιὰ μιὰ ποίηση γιὰτὶ τὸ μόνο τῆς σφάλμα εἶναι ὅτι στέκεται ἀπροβλημάτιστη καὶ ἔστω ἀνεδαφικὴ. Χρειάζεται προσοχὴ γιὰτὶ ἐδῶ ἔχουμε μπροστὰ μας ποιητὴ ἔστω κι' ἂν τραγουδᾷ κοινὰ αἰσθήματα ἔστω κι' ἂν αὐτὰ του τὰ αἰσθήματα τὰ χύνει μέσα σὲ καλούπια ποῦ μᾶς ἀρέσει νά τὰ λέμε κλασικά, ἀκαδημαϊκά. Δὲν νομίζω πῶς μποροῦσε νά γινόταν ἀλλοιώτικα. Ἴσα ἴσα, αὐτὸ ποῦ βλέπω σὴν ποίηση τοῦ κ. Περνάρη, καὶ τὸ σημειῶνω γιὰ προσόν του, εἶναι ἡ φόρμα, ἡ σταθερὴ, ἡ ξεκομμένη, (στὰ ὀλιγοσύλλαβα) ποῦ εἶναι αὐτὴ τούτη ἡ οὐσία σὲ ἐκφραστικὴ, σὲ μορφικὴ παράσταση. Ὁ κ. Τέλλος Ἄγρας προλογίζοντας τὸ βιβλίον τοῦ κ. Περνάρη, τὸν ἀποκαλεῖ

ἄνθρωπο ὑγιὴ καὶ γερό. Χωρὶς νά πῶ ὅτι προσθέτω τίποτε περισσότερο στὸ χαρακτηρισμὸ ποῦ ἔδωσε ὁ ἀξιολογὸς κριτικὸς καὶ προλογιτὴς, λέω πῶς ὁ ποιητὴς ἦταν καὶ ἔμενε μιὰ παρθένα αἰσθαντικότητα, μιὰ λαγερὴ καὶ πλούσια φλέβα. Ἡ φωνὴ του εἶναι φωνὴ τῆς θάλασσας, ὁ καὶμὸς του καὶμὸς τῆς, τὸ τραγοῦδι του ἀντίλαλος δικὸς τῆς. Ζυμωμένος με τὴν ἀλμύρα τῆς, πιτσιλισμένος ἀπ' τὸν ἀφρὸ τῆς, τὴν βλέπει καὶ τὴν αἰσθάνεται περισσότερο ὅταν «ἀρχινᾷ νά λύνεται τῶν ἀφρῶν τῆς ἢ γλῶσσα καὶ νά λείει ἀπόκοσμα τραγούδια, πόσα, ὦ πόσα.» Μὰ δὲν ἀργεῖ νά τὴν ἀποζητήσῃ καὶ νά τὴν τραγουδήσῃ γαληνεύτρα σὰν τὴ ψυχὴ του ὅταν «ἔρχεται τὸ ἡλιοβασίλεμα καὶ ντύνεται τὴν πορφύρα.»

«Τὰ κλάματα σωπάσανε
κι' ἀπλώθηκε ἡ γαλήνη
μέσα μου ἀντιφεγγίζοντας
τὸ θάμα ποῦ ἔχει γίνει»

Αὐτὸς ὁ μεσογειακὸς ἄνθρωπος ἔχει ἕνα μάτι καθάριον, ἀκριμάτιστο ποῦ τὸ πορπατάει καὶ τὸ χαίρεται ἀπάνω ἀπὸ τοὺς ἀφροστεφανωμένους γιαιλοὺς τῆς πατρίδας του. Ὡστόσο δὲν πρέπει νά σταματήσουμε ἐδῶ, δὲν πρέπει ν' ἀφήσουμε τὸν ποιητὴ κομματιαστὸ καὶ ἀνολοκληρῶτο. Ἔστερ' ἀπ' τὰ «Τραγούδια τῆς θάλασσας», τὰ «Σονέττα τῶν Καιρῶν», τὰ «Τραγούδια τῆς Ἐξορίας μου» κ.ἄ. φθάνουμε στοὺς «Φευγάτους Πόθους». Πουθενὰ ἀλλοῦ δὲν δειχνεται ὁ μεσογειακὸς σ' ὅλη του τὴν ἐρωτικὴ θέρμη καὶ γεροσύνη.

«Μοῦ φίλαγες τ' ὀλόγυμνό μου σῶμα
κι' ἦταν φωτιὰ τὸ κάθε σου φιλι
ὅπου ἄγγιζε τὸ λάγνο σου τὸ στόμα
ἀνέσβηστο σημάδι ἔχει φανεῖ.

(«Πυρογράφια»)

Ὅσο γιὰ τὸ τεχνικὸ μέρος τῶν τραγουδιῶν τοῦ κ. Περνάρη δὲν θᾶχα νά προσθέσω τίποτε γιὰτὶ ἀπὸ τοὺς παραπάνω στίχους βγαίνει ξεκάθαρα ὡς ποιοὶ βαθμὸ ὁ ποιητὴς εἶναι κάτοχος τῆς στιχουργικῆς τεχνικῆς. Τόσο οἱ ὀλιγοσύλλαβοι ὅσο καὶ οἱ πολυσύλλαβοί του εἶναι μπορῶ νά πῶ ἄψογοι, χωρὶς κἀνὴν πλατιασμὸ, καμμιὰ ἀρυθμία, ἢ πλαδαρότητα, χωρὶς τέλος κανένα ψεγάδι μετρικὸ. Οἱ ρίμες του ἔρχονται ὄχι γιὰ νά ὁμοιοκαταληκτῆσουν ὅπως-ὅπως ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ φυσικὴ καὶ ἀναγκαία διαδοχὴ σὰν τὸ κῶμα ποῦ ἔρχεται τὸ ἕνα ἔσπασμα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἡ φράση δὲν μένει φράση ἀλλὰ διαπλατύνεται ὅσο τῆς ἐπιτρέπει ἡ πνοὴ καὶ γίνεται ἔκφραση. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος, ὁ στίχος αὐτὸς τοῦ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ, βρῖσκει στὰ χέρια τοῦ κ. Περνάρη τὸν ἀξιοδουλετὴ του. Οὔτε κι' ὅταν τὸν κόβει, οὔτε κι' ὅταν μεταχειρίζεται τὴ στίξη γιὰ νὰ τονίσει τὸ φραστικὸ νόημα τὸν χαλνᾷ. Ὁ στίχος μένει ἀκέραιος ὡς νόημα καὶ ὡς πνοή. Οἱ διασκελισμοὶ του ἐπιτυχημένοι. Ὅλα τέλος ἔχουν τὴν σφραγίδα τῆς φυσικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀναγκαιότητος ποῦ τὰ δημιούργησε.

«Νύχτα χωρὶς ξημέρωμα δὲν εἶναι. Γλυκοφέξιμο
θὰ δοῦμε,—ἐννοια σου—καρδιά μου, καὶ τὸ παίξιμο
μιᾶς μουσικῆς χαρούμενης θὰ ἤχησει καλοδέξιμο».

Τελειώνοντας ἔχω νά πῶ πῶς ὁ ποιητὴς τῶν «Τραγουδιῶν τῆς θάλασσας» στέκει λαμπρότατο δείγμα τῆς νέας Κυπριώτικης γενιάς.

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Ένας από τους γνωστότερους άριστους διανοητές σέ πρόσφατη κριτική του απέκλεισε τον Ι. Μελά «τυλικόν εκρόσωπο τής νέας ελληνικής γενεάς...» Χαρακτηρισμός δοσμένος με προσοχή και ειλικρίνεια. Στο βιβλίο του συγγραφέα, στο καθολικό αυτό «Πιστεύω» όπου εμφανίζεται ανάγλυφη ή ψυχική, ή πνευματική, ή φιλοσοφική και πολιτική πλευρά του ανθρώπου, βρισκεται ολοκληρωμένη ή δικαιώση του χαρακτηρισμού τούτου.

Ο κ. Ι. Μελάς εμφανίζεται στο μοναδικό αυτό και πρωτότυπο σέ είδος του βιβλίου, μα άναπροσωπευακή μορφή, **δυνιδ-αμένν** τής σύγχρονης ελληνικής νεότητας, που βασανίστηκε στην ανάζητηση του καλού και του όρθού. Έπαρξη εκλεκτή, μεγαλό άνήσυχο και ζωντανό, σκέψη διαρμένη.

Ο συγγραφέας αποβλέπει νά επικοινωνήσει και νά διατυπώσει τις κοινωνικές και πολιτικές καταλήξεις του για νά υποδείξει στέ τέλος ένα σαφώς τοποθετημένο ΧΡΕΟΣ για τή σύγχρονη νεότητα. Επιτυγχάνει το σκοπό του. Κατορθώνει στέ δέκα επιγραμματικά τυπογραφικά του με τόση πρωτότυπη τέχνη και γλαφυρότητα ώστε να διερωτάται κανείς στέ τέλος τι πρωτοείναι αυτό τό βιβλίο, μελέτη ούσιαστική ή έξαιρετικό άντικείμενο τέχνης. Γιατί τό «Credo» του κ. Ι. Μελά είναι ύποδειγμα συγγραφής τού είδους του.

Ο συγγραφέας τού «Credo» χωρίς δισταγμό είναι από τους λίγους βαθεία, πραγματικά μορφωμένους νέους τής εποχής μας. Μορφωμένος όχι άχθοφόρος μίας φορητής μόρφωσης. Η μόρφωση τού κ. Ι. Μελά δέν είναι τό ψεύτικο και άγυρτικό επίχρισμα τού πλήθους τών αποκρουστικών δοκησιόφων. Είναι άληθινή. Συνοδευόμενη με τους ζωντανούς παλμούς μίας έξεγερμένης καρδιάς με πολλή λογική, δίνει ένα δυνατό πρωτότυπο ώριμου, παρασκευασμένου, υπεύθυνου άνθρώπου.

Τό «Credo» είναι τό άπόσταγμα τής αγωνίας τών ελληνικών γενεών που έξησαν, ναυαγησαν πολλές φορές, επέζησαν όμως και άντιμετωπίζουν όμη τήν εθνική τους πραγματικότητα έξω από τή χίμαιρα και τήν πλάνη που φθείρει και έξαντλεί. Ο άπροκατάληπτος άναγνώστης τού «Credo» που έξησε τήν αγωνία τού συγγραφέα που ύπήρξε ύπόθεση κοινή, είναι δύσκολο νά σταματήσει όταν θ' άρχισει. Γιατί τό βιβλίο τούτο είναι παράφορο ρεύμα που παρασύρει. Στο τέρμα τής μελέτης, ό άναγνώστης έχει άναζητήσει μια κατάσταση έξωτερική, έχει δει διατυπωμένο και δοσμένο τόν κληρο τής άτομικής του αγωνίας κατά τρόπο μοναδικό.

Ο κ. Ι. Μελάς κηρύσσει τό τέρμα τών έξαντλητικών χιμαιρών. Άνακαλεί τή γενεά του από τήν πλάνη τής στρατόσφαιρας στέ σίγουρο έδαφος, χωρίζει τους δεσμούς του όριστικά υπεύθυνα και με τόν άνδρισμό που τόν διακρίνει από τήν παλιά βάση και τοποθετεί τό κύριο θέμα, τό στόχο τής δεδομένης στιγμής, τό θέμα τής Δημοκρατίας.

Η διαύγεια με τήν όποία άτενίζει τά πράγματα είναι αξιοθαύμαστη. Πουθενά δέν τό παρασύρει ή επιφάνεια. Αποβλέπει και κατακτά τήν ούσία τών πραγμάτων και τών γεγονότων και καταλήγει στέ άκλόνητα συμπεράσματά του. Ο κ. Ι. Μελάς απέβλεψε νά διατυπώσει θέσεις πάνω στέ κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα τής χώρας. Τό επέτυχε έξ ολοκλήρου. Κυριευμένος κυριολεκτικά από τό ειλικρινές και μεγάλο πάθος τού άνθρώπου τών ίδεών, κυριαρχημένος στήν άγώνια μās προσέφερε ένα βιβλίο που θά μείνει για νά χαρακτηριζει μια σκληρή και άδυσώπητη εποχή.

Όσο για τό βιβλίο του ή κάθε μέρα που θά περνά θάοραται νά τό δικαιώσει. Μα ή πολύτιμη πλευρά είναι τούτη. Η έξδοση αυτή μās απέκλυσε τήν πραγματική, τήν άκέραιη όψη τού μεγάλου νέου, τού άνθρώπου, για τόν όποιο θά τολμήσω νά έκφράσω τή βαθεία μου πεποίθηση πώς θά μās δώσει τόν ολοκληρωμένο τόν «ούσιαστικό εκρόσωπο τής γενιάς του», στέ έγγυς μέλλον.

Γ. Π. ΡΟΥΣΣΟΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Α. ΠΙΡΑΝΤΕΛΛΟ: «Νά ντύσουμε τους γυμνούς» (Έθνικόν Θεάτρον).

Είναι έξαιρετικά ευχάριστο τό ότι τό Έθναϊκό κοινό δέχτηκε με χαρά, με ίκανοποίηση τό έργο τού Λουίτζι Πιραντέλλο που άνέβασε τό «Έθναϊκό». Για νά αισθανθής και νά χαρής τόν ιδιότυπο Έταλό δημιουργό (που ήρθε μια μέρα έτσι άπρόοπτα νά ρίξη σέ μια σχετική άφάνεια τό λυρικορωμαντικό θέατρο τού Ντ' Αννούντσιο που ήταν κάποτε ευαγγέλιο για τους Έταλους και νά ύψώσει μια παντίερα νέα, νέου είδους τέχνης που πάλλεται από κραδασμό παράξενο και έπισημαίνει άλλους δρόμους **άπάτητους ως χιές** στέ θέατρο), για νά αισθανθής λοιπόν και νά χαρής τόν Πιραντέλλο, χρειάζεται κάποια ειδική πνευματική προπόνηση, χρειάζεται μια μύηση στους κόσμους τού «έγκεφαλικού συναισθηματισμού». Και τό κοινό μας χρόνια τώρα δέ βοήθε είδικα ν' άσχοληθής με τόν «παράδοξο» Έταλό δραματοουργό παρά μια μοναχά φορά: στή σοβαρή προσπάθεια τού «Θεάτρου Τέχνης», πριν από χρόνια άρκετά, που ό Μελάς ζωντάνευσε— με τήν Έλένη Παπαδάκη πάλι— τό «Έξη πρόσωπα ζητάνε συγγραφέα». Η άλλες άπόπειρες που έγιναν για ν' άποδοθούν έργα τού Πιραντέλλο, δέν είναι αξιοσημείωτες, κατά τήν ταπεινή μου γνώμη. Κι' έτσι τό Νόμπελ και ή νεωτεριστική και τολμηρή κατεύθυνση που έχει χαράξει ό σκηνοθέτης τού Έθναϊκού κ. Ροντήρης στή δουλειά του, μās έφεραν και πάλι σέ ελληνική Σκηνή ένα άπ' τά πνευματικά παιδιά τού Πιραντέλλο.

Γράφτηκαν τελευταία για τή «μανιέρα» τού Έταλού δραματοουργού στήλες και στήλες και δόθηκαν άπειρες και πολλές φορές σωστές όί άπάντησεις στέ έρωτήματα που αφήνει κάθε θεατρική προσπάθειά του. Με τό άνέβασμα τού έργου: «Νά ντύσουμε τους γυμνούς» χύθηκε άρκετό μελάκι ώστε άν επιχειρήσω τή στερεότυπη άνάλυση τού Πιραντελλικού οίκοδομήματος μοιραία θά πέσω σέ ξαναμασημένα πράγματα άν όχι σέ κοινότητες περιγραφές. Γι' αυτό θά περιορισθώ σέ λίγα λόγια που ύποθέτω ότι έχουν κάποια θέση σήμερα. Λένε και γράφουν ότι ό Πιραντέλλο βγήκε άπότομα με μια καινούργια μυστηριακή (για τους πολλούς στέ πρώτα χρόνια) σημαία μεταρρυθμίσεως τού Θεάτρου. Ότι ήταν μια επανάσταση σ' αυτή καθ' εαυτήν τήν τέχνη τής σκηνης ή εμφάνισή του και ότι γεννήθηκε στέ πρόσωπο τού Πιραντέλλο ό άνθρωπος, ό δημιουργός, που είδε πώς έτσι πρέπει νάναι και έτσι νά εκφράζεται τό θέατρο τού σήμερα. Είπαν— και είναι σέ μερικά σημεία άλήθεια— ότι ή ψυχρή

του ειρωνία, τὸ ἰδιότροπό του χιοῦμο, ἡ ψυχογραφικὴ δεινότητά του κατόρθωσαν νὰ συσσωματωθοῦν σὲ πρότυπο ἑνὸς Μεσσία γιὰ τὸ φθαρμένο κάπως θέατρο τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα.

Μὲ ἄλλα λόγια ἀπέδωσαν στὸν Πιραντέλλο μιὰ ἐξόρμηση μελετημένη μὲ εἰδικὸ σκοπὸ τῆ δημιουργία μιᾶς νεώτερης τέχνης δραματικῆς. Προσπάθεια λοιπόν, ξερή, ἡ ἀπόδοση τῶν διανοητικῶν καὶ «ζώντων» ἔξω ἀπὸ τὰ εὐκόλα αἰσθήματα Πιραντελλικῶν ἀνθρώπων.; Προσπάθεια ξερή, ἡ ἀπόδοση μιᾶς ἀντιθέσεως διαρκοῦς ἀνάμεσα στὴν ἀντικειμενικὴ καὶ τὴν ὑποκειμενικὴ ἀλήθεια; Προσπάθεια ξερή, ὁ σχετικισμὸς τοῦ Πιραντέλλο ποὺ δείχνει μὲ ὁμότητα, τίς πειὸ πολλὰς φορές, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ νομίζομε πὼς εἴμαστε, διαφέρει ΤΡΑΓΙΚΑ ἀπὸ κεῖνο ποὺ πιστεύουν οἱ ἄλλοι, ὅτι εἴμαστε.; Προσπάθεια ξερή, ἡ ἐπιβλητικὴ ἀπόδειξη ποὺ φέρνει ὁ Ἰταλὸς δραματοποιὸς τῆς τρομερῆς συγκρούσεως τοῦ ζωικοῦ μας εἶναι καὶ τῆς μορφῆς ποὺ τὸ ἀποδίδει;...

Ὅχι. Νομίζω ὅχι. Πιο καθαρὰ ἔχω τὴ γνώμη ὅτι ὁ Πιραντέλλο δὲ γεννήθηκε γιὰ νὰ σταθῆ σὰν ἄξιος συγγραφεὺς στὸ θέατρο. Στὸ θέατρο τὸν ἔφερε ὁ Σικελὸς συνάδελφός του Νίνο Μαρτόλιο ποὺ τὸν ἀνάγκασε μὲ ἐπίμονες συστάσεις νὰ δραματοποιήσῃ πρώτη, πρώτη φορὰ: «Τὸ δάγκωμα» ἕνα παλὸν χαρακτηριστικὸ καὶ ψυχογραφικὸ διήγημά του.

Ὁ Πιραντέλλο δὲν ξεπρόβαλε στὸ θέατρο μὲ ἕνα μάτσο ἀπὸ προβλήματα καὶ ἀνησυχίες γιὰ νὰ τὰ λύσῃ μὲ τὰ μέσα ποὺ θὰ τοῦδινε ἡ σκηνή. Πῆδηξε ἀπ' τὴν πρόζα τοῦ φιλοσοφικοῦ ρομάντζου καὶ τοῦ διήγηματος, μ' ὅλο τὸ φέρο τῆς πνευματικῆς δυναμικότητός του γιὰ νὰ «εὐδύνη» τὸ ἐπάγγελμα γιὰ νὰ τοποθετήσῃ καὶ ἐκεῖ τίς θεωρίες του. Γιὰ ὅσους ἔχουν ἀντιρροήσεις στὰ παραπάνω, θάχα νὰ πῶ πὼς βλέπετε ἀτόφιο τὸν Λουίτζι Πιραντέλλο τὸ σημερινό, (ὄχι ἴσως τόσο ἐξελιγμένο ἀκόμα σὲ πλάτος καὶ σὲ τολμηρότητα διανοητικὴ), ἀπὸ τὸ πρῶτο σοβαρὸ του μυθιστόρημα: Τὸν «μακαρίτη Ματιάς Πασκάλ». Ἐκεῖ ἀρχίζει ὁ Πιραντέλλο μὲ τίς ἀδιάκοπες μυστηριακὰς συναισθηματικὰς συγκρούσεις, μὲ ἀβαρίες στὰ αἰσθήματα καὶ προχωρεῖ ἀλματικὰ μορφώνοντας μιὰ ἀνώτερη καὶ πολυσύνθετη προσωπικότητα. Παιδί εἶχα διαβάσει μιὰ σειρὰ ἀπὸ νουβέλλες του: «Τὸ ἄλογο τῆς σελήνης» καὶ δὲν κατάλαβα οὔτε μιὰ γραμμὴ!... Σήμερον ποὺ τίς ξαναδιάβασα βρῆκα τὸν Πιραντέλλο τοῦ θεάτρου ποὺ τὸν κατανοοῦμε τώρα—ἢ ἴσως καὶ δὲν τὸν κατανοοῦμε!— καὶ μάλιστα τολμῶ νὰ πῶ πὼς βρῆκα πειὸ μεστωμένο, πειὸ ἀγνό, πειὸ διεισδυτικὸ, ἂν θέλετε, τὸν Πιραντέλλο τῆς νουβέλλας, ἀπὸ τὸν ἐνδοξο, τὸν τιμημένο μὲ τὸ Νόμπελ διάσημο πειὸ δραματοποιό. Νὰ κοταλήξωμε; Τὸ θέατρο τοῦ Πιραντέλλο, τεχνικῶς, δὲν ἔχει τέσσερα ποδάρια. Δὲν

πιάνει, δὲν πληρώνει τοὺς ὄρους τῆς ἀγνῆς, τῆς καθιερωμένης, τῆς νοητῆς δραματοποιίας. Εἶναι διήγημα, ρομάντζο Πιραντελλικὸ φερμένο στὴ σκηνὴ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τοῦ 1904, τὸν δημιουργὸ τοῦ «Ματιάς Πασκάλ» τοῦ «ἀλόγου στήσελήνης», τοῦ «Ἔνας κανένας καὶ ἑκατὸ χιλιάδες», τόσων καὶ τόσων ἄλλων σπουδαίων πεζογραφημάτων. Δὲν εἶναι θέατρο!... Εἶναι «κάτι» σὰν θέατρο. Εἶναι ἡ μετουσίωση ἑνὸς σπανίου ἀφηγηματικοῦ καὶ σκεπτικιστικοῦ ταλέντου ποὺ μεταφέρθηκε μὲς' τὰ καλούπια τῆς σκηνῆς καὶ ποὺ μέσα σ' αὐτὰ στενάζει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, γιὰ τὸ τοῦ λείπει ὁ ἀέρας, ὁ χῶρος, ἡ ἐπέκταση νὰ ξεπηδήσῃ ἀπ' αὐτὰ.

Νά! γιὰ τὸ Πιραντέλλο χτυπήθηκε ὡς συγγραφέας θεατρικὸς καὶ νὰ γιὰ τὸς τέτοιος πρέπει νὰ χτυπηθῆ ἀκόμα. Γιὰ τὸ εἶναι μεγάλος διηγηματογράφος, ἀρτιώτατος φιλόσοφος, λαμπρὸς «πονηματίας» ποὺ ἀποφάσισε ἕνα καλὸ πρῶτο, ἀκούοντας τὸν Μαρτόλιο, νὰ κάνει θέατρο. Ἐκανε θέατρο κατόρθωσε μ' αὐτὸ νὰ μεταδώσῃ σ' ὅλες τίς γωνίες τοῦ κόσμου ὅτι ὡς διηγηματογράφος, φιλόσοφος κρατοῦσε παραγνωρισμένο ἀκόμα, ξάφνισε, συζητήθηκε, ἐπεβλήθη.

...Τώρα ἐρχόμαστε στὸ ρόλο τοῦ ἠθοποιοῦ, τοῦ σκηνοθέτη, ὅλων αὐτῶν ποὺ δοκιμάζουν ν' ἀποδώσουν τὴν Πιραντελλικὴν προσπάθεια. Πρέπει νὰ μὴ σταθοῦν στὸν Πιραντέλλο τὸν δραματοποιό γιὰ τὸ τότε χαθῆσαν σ' ἕνα τέλμα ἀντιφάσεων σκηνικῶν, θεατρικῶν ἐκφράσεων παραξενῶν καὶ ἀνομολόγητων πολλὰς φορές. Πρέπει νὰ μποῦν στὸν Πιραντέλλο ἄνθρωπο, στὴ φιλοσοφικὴ ἀτμόσφαιρα του, νὰ ζήσουνε ὀλόπλατα τὸ θεατρικὸ του ἔργο σὰν διήγημα, ἔξω τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου τῆς σκηνῆς καὶ ἐκεῖ θὰ βροῦνε τὴν ἀτμόσφαιρα ὁ σκηνοθέτης, καὶ τὴν «ἀλήθεια τοῦ πάθους» τῶν ἠρώων, οἱ ἠθοποιοί.

Τὸ πέτυχαν αὐτὸ στὸ Ἐθνικό.; Νομίζω ναί. Ἄριστα φέρνει ἡ δεσποινὶς Ἐλένη Παπαδάκη. Ἴσως γιὰ τὸ καὶ ἡ ἴδια, σὰν ἄνθρωπος εἶναι λιγάκι Πιραντελλικὴ καὶ κατορθώνει εὐκόλα νὰ ξεπερνᾷ τὴ φανερὴ ἀδυναμία τοῦ δραματοποιοῦ στὸ νὰ ἐκφρασθῆ μέσα στὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὁμέγα τῶν ἀπαιτήσεων τῆς σκηνῆς. Ντύθηκε «στὸ πετσοῦ τοῦ ρόλου» τῆς Ἐρσίλιας ὅπως κατάφερε καὶ πρὸ ἐτῶν νὰ γίνῃ ἡ ἄξια ἡρωίδα τοῦ ἄλλου «φιλοσοφήματος» τοῦ Πιραντέλλο τοῦ: «ἔξῃ πρόσωπα ζητᾶνε συγγραφέα». Δὲν περιορίσθηκε σὲ ὅτι γράφει στὸ χειρόγραφο του ὁ συγγραφεὺς. Πῆγε πέρα ἀπ' αὐτό, κινήθηκε μὲς' στὸν ἀπέραντο πλούσιο χῶρο τῶν διανοημάτων ποὺ μπερδεύονται στοὺς θεατρικοὺς διαλόγους καὶ ἔγινε ἡ ἐκφραση, ἐκφραση ἀληθινὰ βαθειά, τῆς ἀγωνίας τοῦ ἴδιου αὐτοῦ τοῦ συγγραφέα, ἀγωνίας ποὺ ξεπηδαίει ὀλοφάνερα ἀπ' τὸ ἔργο του. Ἐγὼ δὲν θ' ἀλαλάξω ὅπως ὅλοι, ὅτι μ' αὐτὸ τὸ ἔργο ἔδειξε ὅτι

είναι μιὰ λαμπρή ήθοποιός. Μπορεί νά είναι. 'Απλούστατα μ' αὐτὸ τὸ ἔργο ἔδειξε ὅτι **κατανοεῖ** τὸν Πιραντέλλο.

Τὸ ἴδιο καὶ ὁ κ. Μινωτῆς. "Εφυγε ἀπ' τὴ σύμβαση τοῦ «'Αλφα-Ὁμέγα» τῆς σκηνῆς. Πολλοὶ τὸν βοήθην ὑπερβολικὸν σὲ κάποια του ξεσπάσματα καὶ στὸ παιχνίδισμα τῆς μάσκας ποῦχε δώσει στὸ ἀρρενωπὸ του πρόσωπο. 'Απλούστατα ἔκανε κι' αὐτὸς ὅτι ἔπρεπε. "Ας μὴ ξαναααα-διάσωμε τὰ ἴδια.

Ὁ κ. Μυράτ χωρὶς νά είναι Πιραντελλικός ἦταν ὁ ἐξαιρετικὸς Μῆτσος Μυράτ τοῦ παλαιοῦ θεάτρου. Καὶ ἀνανεωμένος μάλιστα. 'Αρτιώτερος παρὰ ποτέ. Κύριος τῆς σκηνῆς. Ὁ κ. Γληνὸς κράμμα παράξενον. Φορὲς φορὲς ἔπιανε, εὑρίσκει τὸν τύπο τοῦ «φιλοσοφήματος», φορὲς φορὲς τὸν ἔχανε καὶ ἔμπαινε στὸ καλούπι τοῦ δραματικοῦ, γνωστοῦ, καλῶς ἐννοουμένου σήμερα θεάτρου. Μὲ ἄλλα λόγια γιὰ νά μπορέσει ἕνας ήθοποιὸς νά παίξει «Θέατρο τοῦ Πιραντέλλο» πρέπει νά διαθέτῃ καὶ κάποια ἀνώτερη πνευματικὴ... ταχυδακτυλουργικὴ δεινότητα, νάχη—ἄς μπουῦμε καὶ στὸ παραδοξολόγημα— μιὰ εὐπλαστὴ διαβολεμένη ἐσωτερικότητα. Ὁ κ. Ροντήρης μὲ τὴν ἐκλογή τοῦ σκηνοποιῦ ἔδωσε τὴ χαώδη ἀτμόσφαιρα ποὺ ἀπόλυτα ἐταίριαζε στὸ πνεῦμα τῆς ἐπιτυχημένης παραστάσεως.

ΑΛΕΚΟΣ Μ. ΛΙΔΩΡΙΚΗΣ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ—ΓΛΥΠΤΙΚΗ

ΤΟΜΠΡΟΣ, ΓΟΥΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ (*Δέσχη Καλλιτεχνῶν*). Τρεῖς ἀπὸ τοὺς σημαντικώτερους ἐργάτες τῆς νεοελληνικῆς Τέχνης ἐκθέτουν στὴν αἴθουσα τοῦ «'Ατελιέ» ἀπὸ μιὰ σειρά ἔργων τους. Ἡ ἔκθεσις εἶναι «ἐξελικτικὴ» ὡς ποῦμε. Ὁ ἐπισκέπτης μπορεῖ νά παρακολουθήσῃ τὸ δρόμο τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς καλλιτέχνες καὶ νά νοιώσῃ τὸ βαθμὸ τῶν προσπαθειῶν του καὶ τῆς προόδου του.

Θὰ χειαζόταν ὁ χῶρος μιᾶς μελέτης γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς τρεῖς, ἂν ἐπρόκειτο νά μιλήσουμε, ἔστω καὶ σύντομα γιὰ τὸ καλλιτεχνικὸ τους ἔργο. Δυστυχῶς αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον. Θὰ περιορισθοῦμε λοιπὸν σὲ λόγια ἀφοῦ, ἄλλωστε καὶ ἄλλοτε ἔχουμε γράψῃ σχετικά ἐξ ἀφορμῆς ἐκθέσεων τους, γιὰ τὸ Γουναρόπουλο μάλιστα κάπως πλατύτερα. Ὁ Τόμπος εἶναι ὁ γλύπτης ποὺ οἰκοδομεῖ στὰ παλιὰ γερὰ θεμέλια τοὺς νέους βωμοὺς τῆς Τέχνης. Δὲν τὸν ἔχει ἐπηρεάσει κανένας μοντερνισμὸς ἀλλὰ καὶ καμμιά παράδοσις δὲν τὸν ἔχει σκλαβώσει. Δυνατὸς κι' ἐλεύθερος, μ' ἔντονον μέσα του τὸ ὄραμα τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς ἐτράβηξε μπροστὰ καὶ βοήθησε τὸ δρόμο του, ἕνα δρόμο γεμάτο ροδόφιλλα—γιὰ μᾶς, κι' ἀγκάθια—γιὰ κείνον ποὺ ἀγωνίζεται σὲ μιὰ ἐποχὴ ἀκαταστα-

σίας καλλιτεχνικῆς καὶ ἀδιαφορίας νά ἐπιβάλλῃ τὸν ἀληθινὸ ρυθμὸ τῆς γλυπτικῆς. Ἡ καινούργια παραγωγή του εἶναι τὸ κορυφωμα τῆς πλαστικῆς μορφῆς. Τὰ μαρμάρινα ψάρια (ἀριθ. 20) οἱ μαρμάρινες συνθέσεις (21 καὶ 22) καὶ ὁ γύψινος κορμὸς κολυμβητρίας (23) εἶναι ἔργα ποὺ τὸν τοποθετοῦν ἐπάξια στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν συγχρόνων γλυπτῶν, ὄχι μόνο τῶν δικῶν μας ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων.

Ὁ Γουναρόπουλος εἶναι ἕνας λεπταίσθητος ποιητῆς τῆς παλέττας. Τὰ ἔργα του ζοῦν μέσα σὲ μιὰ δική τους ἀτμόσφαιρα, εἶναι εὐλιγμένα μὲ μιὰ λεπτὴ ἀέρινη ἀχλὺ τοῦ ὑπερέραν. Οἱ πιὸ εὐγενικὲς, οἱ πιὸ ἐξαίλωμένες στιγμὲς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων ἔχουν δεσμευθεῖ ἀπὸ τὸ κινέλλο του κι' ἔχουν δοθεῖ μὲ τὸν ἀριστοτεχνικώτερον τρόπο. Χωρὶς νά μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴ ζωὴ τὰ ἔργα τοῦ Γουναρόπουλου, μᾶς δίνουν εἰκόνας ἀπὸ μιὰ ζωὴ ἰδανικὴ, γεμάτη εὐγένεια καὶ ἁρμονία. Γιὰ τὸ Γουναρόπουλο τὸ θέμα ἀποτελεῖ μιὰ ἀσήμαντὴ λεπτομέρεια καὶ ἡ λογικὴ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ἕνα ἐνοχλητικὸν δεσμό. "Εχει μέσα του τὴν τρέλλα τῶν ἀληθινῶν ποιητῶν καὶ τὰ ἔργα του δὲν εἶναι παρὰ ὁ καθρέφτης μιᾶς τρυφερῆς, νοσταλγικῆς ψυχῆς ποὺ ὄνειρεύεται διαρκῶς ἕνα «ὄμορφο κόσμον ἠθικόν, ἀγγελικὸν πλασμένον».

Γύρω ἀπὸ ἕνα κεφάλι ἢ ἀπόνα ἐκκλησιάκι σχεδιάζει ἀχνά, μέσα σὲ ἕνα ἁρμονικώτατον σύνολον χρωματικῶν συνδυασμῶν κόσμους ὁλόκληρους παραμυθένιους ποὺ συνεπαίρνουν καὶ μεθᾶν τὸν ἐπισκέπτη ποὺ ξαίρει νά βλέπῃ καὶ νά αἰσθάνεται.

Ὁ Χατζηκυριακὸς, μὲ μιὰ ὑπερέντασις διανοητικῶν δυνάμεων φτάνει σὲ δύσκολα κι' ἐπιτυχημένα ἀποτελέσματα γεωμετρικὰ καὶ χρωματικὰ. Ἡ Τέχνη του, καθαρὰ ἐγκεφαλικὴ, προκαλεῖ συχνὰ τὸ θαυμασμὸν ἀλλὰ ποτὲ τὴ συγκίνηση. Εἶναι ἕνας Ἐρεντιᾶ τοῦ χρωστήρα ποὺ σμιλεῦει τὸ ἔργο του περὶτέχνα, τὸ τελειοποιεῖ, χωρὶς νά μπορεῖ στὸ λαμπρὸ αὐτὸ δημιούργημα νά φουρήσῃ πνοή, ὅπως ὁ Ἰεχωβά στὸν Ἀδάμ, καὶ νά τὸ ζωντανέψῃ. Ἀδιάφορο: μέσα στὸ σωρὸ τῶν σημερινῶν ζωγράφων ποὺ λίγοι μποροῦν νά καυχηθοῦν πὼς ἔχουν κάτι δικό τους νά δεῖξουν ὁ Χατζηκυριακὸς—Γκίκας ξεχωρίζει. Εἶναι ἕνας ἀνθρωπος κι' ἕνας τεχνίτης.

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Δὲν μᾶς ἐκπλήττει ἡ εἰς τὸν κύβον ἀμορφωσιὰ καὶ ἀκρισία μερικῶν αὐτοτιλοφορούμενων «μορφῶν». Δικαίωμα τους νά μὴν ξέρουνε ὅτι φόρμα καὶ μορφή δὲν εἶναι δυὸ διαφορετικὰ πράγματα ἀλλὰ τὸ ἴδιο πράγμα σὲ δυὸ διαφορετικὰς γλῶσσας. Δικαίωμα τους ἐπίσης νά διαλαλοῦν τὴν ἀγραμματοσύνην τους σκαρώνοντας μαργαρίτες σὰν κι' αὐτοῦς:«Τὸ ἑλληνικὸν θέατρο ἔχει ἀποβαλτωθῆ (sic) μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς ἄγονης, φωτογραφικῆς ήθογραφίας. Δὲν μπόρεσε σὲ 16 στρογγυλὰ χρόνια νά δώσῃ κ.τ.λ. Τὰ αἴτια δὲν εἶναι δύσκολον νά ἀνευρεθοῦν. Αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει περὶτέρανα ὁποιασδήποτε στατιστικὴ τῶν ἀνεβασθέντων ἔργων. Κι' ὅμως ἔργα ἑλληνικὰ ὑπάρχουν πᾶμπολλα ἴσως μάλιστα καλλίτερα ἀπο μερικὰ «ἀριστουργήματα» ποὺ ἀνέβασε τὸ Ἐθνικόν. Ὁ

Χωρέμειος διαγωνισμός ἐβράβευσε... κτλ. (περιτεύει νὰ ἐξηγήσουμε ὅτι ἐδῶ ὁ κ. κριτικὸς κάνει λόγο γιὰ τὸ ἔργο του.)

«Ένας ὀργανισμὸς ὅπως τοῦ Ἐθνικοῦ ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ συντηρητικισμοῦ (σὶκ) τῆς ἀποστείρωσης, τοῦ παρελθοντολογισμοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ περιμένει κανένα κατὶ ἄλλο καλλίτερο. Τὰ ἔργα αὐτὰ... ἀντηχοῦν ψυχρὰ κ. τ. λ. (Ἔρα «Φλόγα» Μάρτις 1935. ὑπογραφή Κ. Θρακιώτης).

Δικαιώμα τους τὸ ξαναλέμε νὰ εἶναι ἀγράμματοι, ἀλλὰ δὲν ἔχουν κανένα δικαίωμα νὰ ὑπογράψουν κριτικὲς ποὺ τὶς χαρακτηρίζει ἡ μεροληψία, καὶ τὸ χειρότερο ἡ ἀπάτη γιὰτὶ ὑπάρχει μεγαλύτερη ἀπάτη ἀπὸ τοῦ νὰ κρίνεται ἓνα ἔργο χωρὶς κἂν νὰ διαβάζεται; Ἔτσι κάνει ὁ πρωτοφανὴς αὐτὸς κριτικὸς.

Κρίνει τὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ συνεργάτου μας κ. Γιάννη Σφακιανᾶκη χωρὶς καθόλου νὰ τὸ διαβάσει. Ἴδου ἓνα ἀπὸ παραδείγματα. Ἀνάμεσα στὶς ἄλλες ἀνακρίβειες γράφει καὶ τὴν ἐξῆς χαρακτηριστικὴ: ὅτι, «μαθαίνοντας ὁ Γρηγόρης τὴν προδοσίαν τῆς γυναικὸς του πεθαίνει σὲ μιὰ κρίση ποὺ τοῦ ἔρχεται μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μικρούλας του κόρης».

Ἄγνωστο ποῦ τὰ βρῆκε γραμμένα αὐτὰ τὰ πράγματα ὁ κύριος αὐτὸς γιὰτὶ ὅσοι διαβάσανε τὸ βιβλίον ξέρουνε πὼς ὁ Γρηγόρης σκοτώνεται μὲ μιὰ πιστολιά ἀπ' τὸν γιαιτρὸ Λούζη μέσ' στὴ βίλλα αὐτοῦ τοῦ τελευταίου.

Θέλετε τώρα τὸ ὄνομα τοῦ δράστου; Κ. Θρακιώτης. Ὅσο γιὰ τὸ ἔργο τοῦ κ. Σφακιανᾶκη αὐτὸ κρίθηκε καὶ πῆρε τὴ θέση ποὺ τοῦ ἄξιζε.

Ἀλλὰ φυσικὰ τὸ λάθος τοῦ κ. Σφ. εἶναι ὅτι καταπάτησε τὰ θεατρικὰ χωράκια τοῦ κ. κριτικοῦ. Αὐτὸ, καθὼς λέει καὶ ὁ ἴδιος δὲν θὰ τοῦ τὸ συγχωρήσει ποτέ.

Ἦστερ' ἀπὸ τὴν Πολυδουρῆ γάνουμε ἀκόμη μιὰ τρυφερότατη καὶ γλυκεῖα ποιήτρια, τὴν Ἀνθοῦλα Σταθοπούλου-Βαφοπούλου. Ἔσβυσε ἀργὰ μέσ' στὸν Ἀπρίλη σὰν ἓνα ῥόδο ποὺ τὸ χτυπάει ξαφνικὰ ἡ βαρυσχεμωνιά. Πέθανε κ' αὐτὴ ἀπ' τὴν καταραμένη ἀρρώστεια τῶν ποιητῶν, τὴ φτώχεια (ἔτσι θᾶπρεπε νὰ λέγεται ἡ φυματίωση). Ὅσο ἦταν ἀκόμη καιρὸς νὰ σωθεῖ τὸ ἄμοιρο αὐτὸ πλάσμα, ἔμεινε ἐγκαταλειμμένο ἀπ' ὄλους ἐκεῖνους ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ τὸ βοηθήσουν. Ὅταν ἄρχισε πὰ νὰ γέρονι στὸ χῶμα τὸ ἀγνό του στέλεχος, βρέθηκε μιὰ σπλαχνικὴ κυρία νὰ τὸ συνδράμει μὰ ἦταν πὰ ἀργά. Νὰ ἡ μοῖρα τῶν ποιητῶν μέσα σὲ κοινωνία χυδαίότητος καὶ βάρβαρου ὕλισμοῦ. Ὅσο ζοῦν τοὺς ἀγνοοῦμε καὶ σὰν πεθάνουν τοὺς πηγαίνουμε ἀνθη ἐνῶ θᾶπρεπε νὰ τοὺς δίναμε, τότε ποῦ ζοῦσαν ψωμί.

Τὴν ἀλησμόνητη Ἀνθοῦλα τὴν γνωρίσαμε ἀπ' τὰ τραγούδια τῆς «Νύχτες Ἀγρούπνιας», μὰ συλλογὴ ποὺ ἔκλεινε μέσα ὅλη τὴν πονεμένη καὶ λεπτὴ ψυχὴ τῆς. Τὴν παρακολούθησαμε στοργικὰ ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ σῶπασε γιὰ πάντα τὸ τραγοῦδι τῆς.

«Ἡ Νέα Ἐποχὴ» αἰσθάνεται ὑποχρέωση ν' ἀφιερῶσει τὸ φτωχὸ τοῦτο σημεῖωμα στὴ μνήμη τῆς ἀξέχαστης ποιήτριας καὶ νὰ συλλυπηθεῖ τὸν σύζυγόν τῆς καὶ συμπαθέστατο ποιητὴ Γ. Βαφόπουλο.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Σαμαράκη. Ἀπ' τὴ «Θλίψη καὶ Χαρὰ» ξεχωρίζουμε τὸ τελευταῖο τετράστιχο. Τὰ ἄλλα ὑστεροῦν. Ὡστόσο εἶμαστε βέβαιοι πὼς ἂν μελετήσετε καὶ πρὸ παντὸς ἀφομώσετε τὰ ἀξιόλογα πρότυπά μας, θὰ δώσετε πολὺ καλοὺς στίχους.

Δ. Καμαρινέα. Ἡ «Θύμηση» καλλίτερο. Τὸ κρατοῦμε.

Γ. Μαρκάκη. Ἀπ' τὰ δυὸ σας τραγούδια προτιμοῦμε τὰ «Λόγια φτωχοῦ βιοπαλαιστοῦ» ἂν καὶ ὑστερεῖ λίγο στὴν ἔκφραση. Τὸ βιβλίον σᾶς τὸ στέλνουμε καὶ σᾶς χρεώνουμε μὲ τὰ ταχυδρομικά.

Β. Διάσκον. Οὔτε καὶ σεῖς δὲν μπορεῖτε ν' ἀπαλλαγεῖτε ἀπ' τὴν ἐπιρροὴ τοῦ Καρυωτάκη. Γιατὶ τόση ἀπαισιοδοξία, τόση ὀδύνη; Ὡστόσο σὲ σᾶς βλέπουμε ἀρκετὲς ἰκανότητες καὶ μιὰ λεπτὴ εὐαισθησία ποὺ ἀσφαλῶς θὰ σᾶς ὀδηγήσουν νὰ δημιουργήσετε πολὺ καλὰ πράγματα. Ἐγκρίνουμε τὴν «Ἀγρυπνία», καὶ τὴν «Ἀθήνα»· θὰ θέλαμε νὰ σᾶς γνωρίσουμε. **Σπ. Γιαννᾶτον.** Βρίσκουμε πὼς ἔχετε λεπτὴ σατιρικὴ διάθεση καὶ δεξιότητες παρ' ὅλες τὶς κάπως κοινοτοπικὲς τοὺς ἐκφράσεις. Θὰ δημοσιευθεῖ ἡ «Εὐδόκιμος Ὑψηρεσία».

Σ. Σκουλᾶν. Τὰ «Μάρμαρα» λίγο ψυχρὸ στὴν κλασικὴ του φόρμα ἀλλὰ μὲ πολλὰ στιχουργικὰ χαρίσματα. Τὸ κρατοῦμε γιὰ νὰ δημοσιευθεῖ μὲ τὴ σειρά του. **Β. Ἀναστασιάδην.** Τὸ ποίημά σας πολὺ προχειρογραμμένο. **Σ. Κιμένην—Δεμεσόν.** Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκδοθεῖ τσέκ γιὰ 15 δραχμὲς!...

Κ.Π. Τὸ διήγημά σας ἔχει περιεχόμενο. Δὲν σᾶς λείπει κάποια μυθοπλαστικὴ ἰκανότητα ὑστερεῖ ὅμως στὴ μορφὴ καὶ στὸ λεκτικόν. Περιμένουμε κατὶ καλλίτερο.

Γ. Δάγκαν. Οἱ στίχοι σας ἀδόκιμοι μὴ σπεύδετε νὰ παρουσιασθεῖτε προτοῦ γράψετε κατὶ καλόν. Ὁ κ. Σπάλας παραμένει ὡς φίλος, ὅσο γιὰ τὸν κύριον Φαντάζην τὸν καταλάβαμε δυστυχῶς ἀργά.

Ὁλμος Περάνθη. Τὸ ποίημά σας καλόν καὶ θὰ δημοσιευθεῖ.

Ν. Κυριακίδην. Πήραμε τὴν παντὸς εἶδους συνεργασία σας καὶ εὐκόλα καταλάβαμε τὸ λάθος σας νὰ στείλετε δηλαδὴ σὲ μᾶς αὐτὰ ποὺ μᾶς στείλατε καὶ ὄχι σ' ἓνα ἄλλο περιοδικόν ποὺ βγαίνει ἐπίσης στὴν Ἀθήνα καὶ ποὺ εἶναι γνωστὴ ἡ ἀδυναμία του σ' ὅτι ἀνήλικο, νέο δηλαδὴ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλ. και ἀποθεματικόν	δρχ. 1.205.000.000
Καταθέσεις (τῆ 30 12 33)	9.794.000.000

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ κ. Ι. Α. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΗΣ κ. Α. ΚΟΡΙΖΗΣ

Προεξοφλήσεις συναλκῶν, γραμματίων κ. λ. π. τίτλων. Ἀγορὰ και πώλησις συναλλάγματος. Δάνεια και πιστώσεις ἐν γένει. Προκαταβολαὶ και πιστώσεις ἐπὶ φορτωτικῶν. Δάνεια συνεταιρισμῶν, κτηματιῶν, παραγωγῶν. Καταθέσεις ὄψεως, προθεσμίας και διαρκείας εἰς χρυσόν, δραχμὰς και ξένον νόμισμα, Ταμιευτήρια—Ἐπιταγαὶ και τηλ)και ἐντολαὶ ἐσωτερικοῦ. Εἰσπράξεις, ἀγοραὶ, πωλήσεις χρεωγράφων ἐν Ἑλλάδι και ἐξωτερικῶ, Χρηματοφυλάκια. Ἐνοικίσις χρηματοκιβωτίων. Παροχὴ ἐγγυήσεως ὑπὲρ τρίτων και ἐκτέλεσις πάσης ἐν γένει τραπεζικῆς ἐργασίας.

Ὑποκαταστήματα ἐν Ἀθήναις, Πειραιεὶ και ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος και ἐν τῶ ἐξωτερικῶ.